

36. 8. Sınıf Türkçe ders kitaplarının değerler eğitimi açısından incelenmesi

Güler TAÇYILDIZ¹

Kaan GÜNEY²

APA: Taçyıldız, G. & Güney, K. (2023). 8. Sınıf Türkçe ders kitaplarının değerler eğitimi açısından incelenmesi. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (35), 594-625. DOI: 10.29000/rumelide.1346225.

Öz

Türkçe dersi, öğrencilerde okuma, yazma, konuşma, dinleme, görsel okuma ve görsel sunu becerilerini geliştirmenin yanı sıra Türkçe ders kitaplarında yer alan metinler vasıtasıyla da değer aktarımı gerçekleştirmektedir. Ders kitabında yer alan metinlerde milli ve evrensel değerler tanınmakta, yaşatılmakta ve öğrenciyle birlikte geleceğe aktarılmaktadır. Bu nedenle Türkçenin öğretiminde temel araç olarak kullanılan metinlerin değer aktarımında önemi çok büyük olarak kabul edilmektedir. Bu çalışmada 2010-2020 yılları arasında 8.sınıflarda okutulan Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) Yayınları Türkçe ders kitaplarında yer alan metinleri (bilgilendirici, hikâye edici, serbest okuma) değerler eğitimi bakımından Schwartz'ın belirlediği değerler sınıflandırmasına göre incelenerek, çalışmanın yapılacak güncel araştırmalar için kaynak teşkil etmesi amaçlanmaktadır. Çalışma betimsel nitelikte bir çalışmadır. Doküman incelemesi ve tarama yöntemi yapılarak verilerin toplanması sağlanmıştır. İçerik analizi tekniği ile de toplanan veriler analiz edilmiştir. Çalışma sonucunda Schwartz değerler ölçeğine göre incelenen 8. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan metinlerde tespit edilen değerlerin oranlar sırasıyla şu şekildedir: başarı (f:60); geleneksellik (f:58); öz yönelim (f:45); hazcılık (f:39); uyarılım (f:28); uyma (f:25); iyilikseverlik (f:24); güç (f:23); evrenselcilik (f:21) ve son olarak güvenlik (f:11) değerinin yer aldığı tespit edilmiştir. Metinlerde en fazla başarı değerinin, en az ise güvenlik değerinin yer aldığı tespit edilmiştir. İncelenen kitaplar içinde Schwartz değerlerine en çok yer veren kitabın 2010 yılı 8. sınıf Türkçe ders kitabı olduğu sonucuna varılmıştır. Kitaplarda değerlerin dengeli bir şekilde dağılım göstermediği görülmektedir. Ayrıca değerlerin sıklıklarının da kitaplar arasında farklılık gösterdiği tespit edilmiştir.

Anahtar kelimeler: Değer, metin, ders kitapları, Türkçe, değerler eğitimi

Examination of the 8th grade Turkish textbooks in terms of values education

Abstract

In addition to improving students' reading, writing, speaking, listening, visual reading and visual presentation, Turkish course also realizes the value by speaking the texts in Turkish textbooks. In the texts in the course publications, national and general values are accepted, kept alive and transferred to the future with the student. For this reason, it is considered to be of great importance in conveying the value of the texts used as the basic tool in the teaching of Turkish. These results were analyzed according to the values obtained by Schwartz in terms of evaluating the texts (informative, narrative, free reading) in the Turkish textbooks of the Ministry of National Education (MEB) Publications,

¹ Öğretmen, MEB (Yozgat, Türkiye), guler.tacyildiz58@gmail.com, ORCID ID: 0000-0003-4739-6324 [Araştırma makalesi, Makale kayıt tarihi: 16.07.2023-kabul tarihi: 20.08.2023; DOI: 10.29000/rumelide.1346225]

² Dr. Öğr. Üyesi, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Eğitim Fakültesi (Sivas, Türkiye), guney.kaan@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-5141-9827

which were taught in 8th grades between 2010 and 2020, and for the current provisions to be evaluated. Intended to be a resource. The study is a descriptive study. Document inspection and scanning methods are geared towards removing configurations. Collection evaluations were analyzed with the content analysis technique. Conclusion Study The ratios of the values determined in the texts included in the 8th grade Turkish lesson reviews analyzed according to Schwartz values are as follows: success (f:60); traditionalism (f:58); you will miss (f:45); hedonism (f:39); stimulation (f:28); compliance (f:25); benevolence (f:24); power (f:23); universalism (f:21) and finally security (f:11) surveillance place were detected. It has been stated that the book that gives the most place to Schwartz values among the examined books is the 8th grade Turkish textbook of 2010. It is seen that the books do not show that the values are somehow dispersed. In addition, it was determined that the frequency of the values changed between the books.

Keywords: Value, text, textbooks, Turkish, values education

Giriş

Sosyal yaşam kurallarının ekonomik ve sosyo-kültürel faktörlere bağlı olarak zaman içerisinde sanayileşmeyle birlikte farklılaşması, dünyayı daha huzurlu ve yaşanabilir kılan sevgi, hoşgörü, adalet, doğruluk, dürüstlük, yardımseverlik, vatanseverlik, sorumluluk gibi değerlere gereken önemi vermemeye neden olmuştur (Dilek, 2017). Oysaki, sevgi, saygı, hoşgörü, empati, adalet, eşitlik, yardımlaşma, sorumluluk, dürüstlük gibi birçok manevi, insani ve kültürel değerlerin kazanılması, korunması ve insanların çocukluk yıllarından itibaren kendi yaşamlarına geçirerek içselleştirebilmesi toplum yapısında ortaya çıkabilecek bazı sıkıntıları engellemesi açısından oldukça önemli kabul edilmektedir.

Değer insanların hadise, durum, varlık ve kişilere karşı meydana getirdiği hassasiyetleri olarak ifade edilmektedir (Yaman, 2012). Keskin (2016) ise değeri kaide niteliğinde olan, kişilerin hayatlarına yeni bir düzen veren, önem dereceleri farklı olan, istenilen gayeler ve durum ötesi hedefler şeklinde tanımlamaktadır. Değerler, olamı değil olması gerekenin yani idealin peşindedir (Yıldız vd., 2013). Fichter (2012) birey ve içinde bulunduğu toplum tarafından beğenilen, birey tarafından istenilen, bireye ve içinde bulunduğu topluma fayda sağlayan her şeyin değer ifade ettiğini belirtmiştir. Değerler değişkendir ve çevreden etkilenebilmektedir, çevreyle etkileşimle ortaya çıkabildiği gibi önceliği ve sonralığı da kişiden kişiye değişebilmektedir (Şen, 2007). Değerler arasında bir uzlaşıdan söz etmek mümkündür, örneğin demokrasi değerine sahip olan bireyler aynı zamanda anti demokratik anlayışa değer verememeleri beklenir (Özensel, 2003).

Değerler sistemine bakıldığında değerler konusunda birçok sınıflamanın yapıldığı görülmektedir. En bilindik ve en çok kabul edilen sınıflamanın ise Spranger tarafından yapıldığı görülmektedir öyle ki, Spranger'in sınıflandırmasını ölçeğe Allport, Vernon ve Lindzey (1960) dönüştürmüşlerdir. Spranger değerleri altı gruba ayırmıştır. Değerler sınıflamasında önemli bir isim olan Rokeach ise değerleri amaç ve araç olarak iki başlıkta ele almıştır. Amaçlar temel değerler iken bu temel değerlere sahip olmak için kullanılan tüm materyaller ise birer araç olarak adlandırmıştır (Akbaş, 2004). Güngör (1993), değerleri teorik, siyasi, sosyal, estetik, iktisadi ve dinî değerler olarak altı grupta ele almıştır. Filiz (1998) ise değerleri farklı bir sınıflandırmaya tabi tutarak içerik ve araçsal olarak ikiye ayırmıştır (Akt. Ulusoy ve Dilmaç, 2018). Tezcan (1974) ise değerleri akrabalık, annelik ve babalık, kardeşlik, komşuluk, namus değeri, hemşerilik, eğitsel değerler, temizlik, siyasal ve ailesel değerler ile ekonomik ve dinsel değerler

olarak kategorilere ayırmıştır (Akt. Ulusoy ve Dilmaç, 2018). Nelson değerleri bireysel değerler, grup değerleri ve içtimai değerler olmak üzere üç grupta incelemiştir (Yazıcı, 2006).

Bu çalışmada değer sınıflaması Schwartz'ın Değer Sınıflaması merkeze alınmıştır. Schwartz ise değerleri güç, başarı, hazcılık, uyarılım, öz yönelim, evrenselcilik, iyilikseverlik, geleneksellik, uyma ve güvenlik olmak üzere on grupta sınıflandırmıştır. Bu gruplarda toplam elli altı alt değer yer almaktadır. Schwartz insanların değişik şekilde birçok değere sahip olabileceğini ifade etmiştir. Schwartz birçok insan için önemli olmayan herhangi bir değerın bazı insanlar için önemli olabileceğini ifade etmiştir. Ona göre değerlerin güdüleyici bir özelliği bulunmaktadır. Değerler vakit ve değişik haller ekseninde gelişmeye devam eden genel gaye ve kazanımların temsilcileridir. Örnek olarak güç değerini önemli kılmak iş yerinde, okulda, hanede, arkadaşlar arasında ve başka hâllerde güce sahip olabilmek için çaba göstermek manasını karşılamaktadır (Özkul, 2007).

Schwartz kişisel ve kültürel olmak üzere değerleri iki seviyede ele almıştır. Kişisel seviyedeki çalışmalarda değerler, şahısların yaşamlarını yönlendirmedeki önem seviyelerine göre incelenirler. Değerleri kültür seviyesine göre ele almasındaki amaç ise toplumun genelinde paylaştırılan ve toplumsal kurallara dayandırılan soyut düşüncelerle ilgili bilgi elde etmektir. Kültür seviyesindeki araştırma birimi kültürel topluluğun (millet, etnik grup) kendileridir. Bu iki seviye arasındaki farkın sebebi ise kişisel seviyede bireye yol gösteren değerler arasındaki dürtülerin kültürel seviyede özdeş nicelikleri sunmaması varsayımının bulunmasıdır (Kuşdil ve Kağıtçıbaşı, 2000).

Schwartz'a göre değerleri temel olarak birbirinden ayıran muhtevanın, değerlerin anlattığı motivasyonel gaye tipleri olduğu belirtilmiştir. Schwartz değer tiplerinin üç evrensel ihtiyaçtan kaynaklandığını farz etmektedir. Bunlar şöyledir:

- a) Kişilerin organizmasına ait biyolojik kaynaklı temel ihtiyaçları,
- b) Kişiler arasında uyumlu ve başarılı sosyal etkileşim ihtiyaçları,
- c) Toplumların ve grupların süreklilik ve refah ve sosyal ihtiyaçları olarak söylemiştir (Schwartz, 1992).

Schwartz ele aldığı bu on değer grubunun esas gayesini ve ne söylediğini şu şekilde belirtmiştir.

1. Güç: Sosyal saygınlık ve itibar, kişiler ve kaynaklar üzerinde yer alan egemenlik ve kontrol.
2. Başarı: Toplumsal ölçülere dayalı olarak kişisel olarak başarıya uygun görülme (başarı gösteren, kabiliyetli, başarıma isteği olan yani hırslı) aydın ve kendine saygısı yerinde olan).
3. Hazcılık: Hoşa giden ve kişilerin kendileri için duyulan tatmin.(Hoşa giderlik, yaşamdan tat alma, rahatına düşkün).
4. Uyarılma: Yaşamında coşku, yenilik ve başkaldırma (yürekli, değişken yaşam, heyecanlı bir yaşam).
5. Öz-yönelim: Özgür fikir ve fiilleri seçme, ortaya çıkarma, bulma, yaratma, keşfetme(yaratıcılık, özgür, meraklı, titiz, kendi gayelerini seçen).

6. Evrenselcilik: İnsanlar ve tabiata sahip çıkmak, insanlığı sezebilmek, müsamaha göstermek (Aık düşünceli, bilgili, eşit, sulh içinde bir cihan, tabiat ile birleşme, çevreyi korumak).
7. İyilikseverlik: Birbirine yakın olan kişilerin refahının korunup arttırılması (yardımsever olma, davranışlarında doğru, merhamet eden, sadakatli, mesuliyet alan).
8. Geleneksellik: Bireylere sunulmuş olan dinin ve kültürün geleneksel ve düşüncelerin kabul görülmesi ve boyun eğilmesi (mütevazı, kadercilik, geleneklere hürmet, dindar).
9. Uygunluk: Başka kişileri kıracak onlara zarar verebilecek davranışların ve güdülerin daraltılması, Toplumsal beklenti ve kuralları bozmaya tenezzül etmemek (incelik, itaat eden, yaşlı ve büyüklere hürmet).
10. Güvenlik: Sosyal kabul olarak insan ilişkilerin ve şahsiyet güvenliğinin uyumluluğu ve kesinliği (milli güvenlik, toplumsal uyum, temizlik, iyiliklerin karşılığı aile emniyeti) (Sagiv ve Schwartz, 2000).

Schwartz'ın (1992) yaklaşımında temel hipotezine göre söylediği güdüsel gaye tipi bireysel seviyede değerleri birbirinden ayıklayan önemli bir yapıdır. İnsan tabiatında evrensel ihtiyaçları(biyolojik ihtiyaçlar, düzenli bir toplumsal etkileşim için lüzumlu görülen şartlar gibi) bilinçli gayeler şeklinde sembol hâline gelen değerler tüm kültürlerde karşılaşma ihtimali fazla olan değerlerdir.

İstenen değerler sisteminin toplumda var olabilmesi ise ancak değerler eğitimi ile mümkündür. Değerler eğitimi, kişileri ahlaksal boyutta kontrol etmeyi sağlamaktadır. Buna ek olarak, bireylerin dürüstlük, azim, çalışkanlık, sorumluluk, hoşgörü, otokontrol, merhamet, hak ve hukuka uygunluk, kişisel disiplin gibi konularda bilgi sahibi olmasını ve eğitilmesini sağlamaktadır (Belet ve Deveci, 2008; Altan, 2011; Schwartz, 1992).

Kültürünü bilen ve sahip çıkan bireyler yetiştirebilmek adına değerler eğitimine ihtiyaç duyulmaktadır (Şentürk ve Aktaş, 2015). Değerler eğitimi yaşam boyu devam eden değerler kazandırma süreçleri olarak adlandırılmaktadır ve ilk olarak ailede başlamaktadır. Bu sebeple ailede verilen değerler kurgulanırken çocuk aısından oldukça dikkatli olunmalıdır (Yaman, 2012). Ailelerin değerlere sahip çıkması sonucunda verilen değerler eğitimi gerçekleşip davranışa dönüşebilmektedir, değerler eğitimi aısından önemli olan başka bir husus ise ebeveynlerin aile içerisinde tutarlı olmasıdır (Şahin, 2013). Ayrıca benlik ve karakter gelişiminin temeli ailede atıldığı için ailede sağlıklı bir ortamın oluşturulması önem arz etmektedir (Yaman, 2012). Anne ve babalar çocuklarının bu süreçte kararlı ve belli bir tutum içinde olmaları gerektiğini bilerek buna göre çocuğun özgürlük alanını belirlemelilerdir (Ulusoy ve Dilmaı, 2018).

Ailede başlayan değerler eğitimi okullarda verilen eğitim ile pekiştirilmeye çalışılmaktadır ve değerler okullarda belli bir plan ve program dâhilinde öğrenciye aktarılmaktadır (Yazıcı, 2006). Okullarda sadece toplumsal değerlerin değil evrensel değerlerin de öğrencilere kazandırılması sağlanmaktadır (Çelik, 2016). Eğitim kurumlarında değerler eğitiminin hedefleri arasında öğrencilerin dengeli, sağlığı yerinde ve tutarlı bir kişilik meydana getirmesi de yer almaktadır (Aydın, 2010). İlkokuldan itibaren belirli değerleri öğrenciye kazandırmak ve bu değerleri sağlam yapı üzerinde kurmak için iyi bir zemin oluşturmak gerekmektedir. Bu sayede öğrenci bu değerleri benimseyip hayatına yansıtabilir, geliştirebilir ve hayatlarında aktif bir şekilde kullanabilir.

Değerler eğitimi verilirken kişilerin gelişim nitelikleri, kavrama tarzları, hazır bulunuşluk seviyeleri, ilgileri, gereksinimleri ve beklentileri dikkate alınması gerekmektedir. Soyut bir kavram olan değerler eğitimi öğrencilerin özümsemesi zordur. Bu nedenle değerler öğrencilere etkinliklerle kazandırılmalıdır. Masallar, öyküler, oyunlar, geziler veya gösteriler kazandırılacak olan değerlerle alakalı kullanılırsa öğrenciler yaparak yaşayarak öğrenirler ve bu değerler somutlaştırıldığından dolayı öğrenciler değerleri kolay bir şekilde kavrayabileceklerdir (Aktepe, 2010).

Millî ve manevi değerlerini benimseyen, iyi ahlaklı, çevresine duyarlı, vatanına milletine faydalı, sağlıklı nesiller yetiştirmek eğitimin temel amaçları arasında yer almaktadır. Millî ve manevi değerler kavramı ile her ulusun kendine ait değerler sistemi kastedilmektedir. Bu değerler sistemi ulusal olduğu kadar millete de özgü olabilmektedir ve geleceğe aktarılması gerekmektedir. Türk ulusunun geçmişten gelen birçok değeri, kuralı ve hayat görüşü geleceğe aktarmak için vardır (Emer, 2014). Arslanoğlu (2005), Türk kültür değerlerini; cenaze gömme, düğün, sanat, bilim, örf, adet, yemek yeme şekilleri misafir ağırlama şekilleri olarak sıralamaktadır. Türklerde aile yapısı ve akrabalık bağları önemlidir. Bu önemi gösteren en önemli yapı ise akrabalık ilişkilerini karşılayan kelimeler topluluğudur. Akrabalık ilişkilerini güçlendirmeyi devam ettiren en önemli değer kavramı ise misafirperverlik olarak bilinmektedir. Misafirperverlik değeri geçmişte var olan ve hâlâ günümüzde bu değer kavramını yitirmeyen bir terimdir. Karşılık beklemeden misafire yapılan hizmetler ise bu değere verilen önemi yansıtmaktadır (Batur ve Kaya 2012).

Değerler, toplumsal birlikteliği kuvvetlendirmektedir ve toplumda uyulması zorunlu olan toplum kurallarını saptamaktadır. Bir toplumun değerlerinde dejenerasyon meydana gelmesi durumunda o toplumda birlik ve beraberlik negatif yönde etkilenmektedir (Yaman vd., 2009). Değerlerin yaşatılması, korunması ve gelecek nesillere aktarılması hususunda eğitim kurumlarına önemli görev ve sorumluluklar düşmektedir, eğitimin değerlerden ayrı şekilde işlevsel olması düşünülmemektedir (Dilci ve Ağlar, 2022).

Değerlerle alakalı çalışmaları incelediğimizde değer öğretiminin hangi yöntemlerle olması gerektiği konusunda çeşitli yaklaşımlar olduğu bilinmektedir. Okul tarafından uygun bulunan değerler düz anlatım metoduyla iletilebileceği gibi modern değer eğitimi yöntemleriyle öğrencinin kendine ait değer sistemlerinin fark etmesi sağlanabilir. Değer öğretimi yapabilmek için kullanılması gereken yaklaşımlar şu şekildedir:

Değeri telkin etmek (Doğrudan öğretim yaklaşımı)

Bu anlayışta “Yeterince söyleyeceksiniz ve daha sonra yeterince göstereceksiniz ki istediğiniz şekilde davranmaya başlayacaklardır” anlayışı hâkimdir (Welton ve Mallan, 1999; Schwartz, 2005). Çocuk yalan söylemez (dürüstlük) zamanında ödevini yapan iyi bir öğrencidir (sorumluluk). Büyüklerine karşı bağırarak konuşma yapmama (saygı) gibi söylemlerle değerleri telkin yöntemiyle öğrenciye kazandırmak amaçlanmaktadır. Şen’e (2007) göre öğretmen öğrenciye kazandırmak istediği değeri telkin yöntemi ağır basan metinler kullanarak bu değerleri kazandırabilir. Bu metot daha çok izcilik, ordu ve dini kuruluşlar tarafından tercih edilmektedir. Bu tür kuruluşlarda önemli bilinen insanlar ele alınmakta ve yeminler ezberletilmektedir. (Leming, 1997). Bu metodun okulda uygulamaya konulmasında öğretmenler aracılığıyla anlatılan etik vaziyetleri dinleme, esin kaynağı olan öyküler okuma, merasimlere katılma ve halka hizmetlere katılmaktır (Akbaş, 2004).

Ahlaki gelişim yaklaşımı

Bu yaklaşımın gayesi öğrencilere ahlaki ikilemlerin hikâyelere serpiştirilerek verilmesi ve ahlaki yargıların açığa çıkarılmasıdır. Yapılan araştırmada Kohlberg ele alınan hikâyelerde farklı yaş gruplarına ait öğrencilerin bu hikâyelerde geçen değerlere farklı hüküm öne sürdüklerini belirlemiştir. Kohlberg'in yaptığı araştırmaların sonucuna göre bu dönemlerin üç kategori, altı basamaktan oluştuğu görülmektedir (Kohlberg, ve Hersh, 1977).

Bu metotta öğrencilere iki sonucu bulunan farklı hikâyeler ve farklı olaylar verilir. Öğrencilerin bu hikâyeleri ve olayları mantık süzgeçlerinden geçirerek ve tartışarak olması gereken değerlere erişmeleri sağlanır. Bu metot mantık çerçevesine uygun olarak ve kavrama prensiplerine (5N1K) dayanarak akıl yürütme süzgecinden geçirilir. Bu metot ile öğrencilerin olması gereken değerden çok tartışma sürecinde yaşadıkları farklı fikirlerin neler olduğunu tespit etmektir. Öğrenciye kazandırılacak değerlerin neler olduğu hangi öykülerde bulunduğu tespit edilerek öğrencilere düşünme fırsatı vererek daha sonra grup olarak tartışmaları sağlanarak gelişmeleri beklenir. Süreçte bahsedilen hikâyelerin ikilemli sonuçları karşılaştırılır. Daha sonra bu hikâyede geçen ikilemli sonuçlara öğrencilerin belirttikleri düşüncelerini diğer öğrencilere duyma fırsatı sağlanarak yeni çözümlere ulaşmaları beklenir. Verilen öykülerde kalıp değerler vermek yerine ikilemli sonuçlar vasıtasıyla öğrencilere rehberlik edilerek etik ilkeler edindirmeye çalışılır (Karatay, 2011).

Değer açıklama yaklaşımı (belirginleştirme)

Bir değer adı ile belirginleştirme yaklaşımında öğrencilerin kendine ait değerleri ve başka topluma ait değerleri fark etmesine ve bu değerlerin belirginleştirilmesine yardımcı olmak, bu değerlere öğrencilerin serbest olarak açık ve dürüst bir şekilde iletişime geçmelerini sağlamaktır. Öğrencilere hislerini, davranış biçimlerini ve değerleri incelemek belirli bir mantıksal çerçevede düşünmek hem de öğrencilerin duygusal farkındalığını aktifleştirerek yardım etmek hedeflenir. Kullanılan metotlar şöyledir: benzetim, rol oynama, örnek olaylar derinlemesine analiz etme çalışmaları, sınıf dışında yapılan faaliyetler ve küçük grup tartışmaları (Superka, 1976). Değer açıklama yani belirginleştirme yaklaşımı seçme, mükâfatlandırma ve hareket olmak üzere üç aşamadan meydana gelmektedir. Öğrencilere zorlama yapmadan ve değer dayatma yapmadan bu üç aşamada değer aktarımı yapılır (Simon ve Leland-Kirschenbaum,1972; Akt. Akbaş, 2008).

Değer analizi yaklaşımı

Değer analizi yaklaşımı kişinin kendi değerlerini meydana getirmesine ve hayat yeteneklerini iletmesine destek olmak amacıyla kullanılan bir yaklaşımdır. Bu yaklaşımda içinde değer barındıran sorunlar rasyonalist, akla uygun, dizgesel bir biçimde incelenmektedir. Değer analizi yaklaşımında öğrenciler problemleri çözüme kavuşturmak için görüşlerini öne sürer, değerlendirmede bulunur ve sonuçlara ulaşır (Naylor ve Diem,1987). Değer analizi yaklaşımının amaçları şu şekildedir; öğrencilere değer objesini belli bir biçimde yorumlatmayı sağlamak, söz edilen değerler hakkında akılcı yorumlamalara ulaşmalarını sağlamak, sözü edilen değer hakkında mantıklı değerlendirmeleri öğretmek ve öğrencilere birtakım değerleri paylaşan gruba üye olabileceklerini benimsetmek (Bacanlı, 1999). Değer analizi yaklaşımında örnek olay yöntemi sayesinde öğrenci etik olarak düşünmeyi öğrenmekte ve bunun yanında bilimsel olarak sorunları çözme yönteminden yola çıkarak sosyal sorunlara uygulamayı kavramaktadır (Akbaş, 2004).

Okulda Türkçe dersinin rolü değer aktarımında büyüktür. Ayrıca okullarda verilen derslerin saatlerine bakıldığında Türkçe dersinin ders saatinin (5 ve 6. sınıfta altı saat, 7 ve 8. sınıfta beş saat) diğer derslerden fazla olduğu görülmektedir, bu anlamda da Türkçe dersinde öğrencilere aktarılan değerlere bakmak önemli görülmektedir. Türkçe Dersi Öğretim Programları (TDÖP) ile öğretilecek değerlerin neler olacağı, hangi değerlerin öğrenciye aktarılacağı belirlenmektedir. Bünyesinde değerler sistemi bulundurmeyen bir programın işe yaramayacağından değerler sisteminde ele alınan konunun nasıl bir şekilde doğru olduğu ya da yanlış olduğu ve nelerin öğretilmesi gerektiği öğreticiye yol göstermesi için bu programlarda net bir şekilde yer verilmelidir. Bu nedenle okuldaki personelleri kapsayan değerler sistemini içine alan bir çalışma oluşturulmalıdır (Akbaba Altun, 2003).

TDÖP üzerinde yapılan değişiklikler ile Cumhuriyetin ilanından beri günümüze kadar ulaşan bir yapıdadır. Hazırlanan bu programların kendine göre kazandırılacak hedefleri, konuları ve bilim ile eş değer olarak gelişen yöntem ve teknikleri bulunmaktadır. Bu programlarda değiştirilmiş boyutlardan biri de kültürel aktarımdır. Dil insana ait olan kültürü aktarması bakımından en önemli araçtır. Bu yüzden dil kültürü aktarması bakımından ve düşünceyi hayata geçirmesi yönünden önemlidir. Düşünceler dil sayesinde dışa yansıtılmakta ve insanın toplum ile ilişkisini şekillendirmektedir. Bunlar birer kültürel ilkelerdir. Bu ilkeler dil ile yeni kuşaklara aktarılır. Bu yüzden kültür aktarımı dil sayesinde meydana gelir (Melanhoğlu, 2008).

Talim ve Terbiye Kurulu (TTK) tarafından oluşturulan Türkçe dersine ait program hedefler ve faaliyetler düzenlenerek öğrencilerin anlama ve anlatma becerilerini geliştirmelerini, dilimizin zenginliğine vararak Türkçeyi etkili, doğru bir şekilde kullanmaları amaçlanmaktadır. Bu şekilde öğrenci dile olan sevgisi artacak ve bu bilinci kavrayarak öğrenme ihtiyacı daha da artacaktır. Öğrenciyi kendini hayata hazırlamış bir şekilde birikimler verilmiş olacaktır (Özbay, 2013). Oluşturulmuş TDÖP’de değerler farklı bir başlık olarak alınmamış, metinlere serpiştirilmiştir. İlköğretim TDÖP’de Türkçe dersine doğrudan bir tanım ya da bir açıklama bulunmamaktadır. Fakat genel hedeflerde bu değerler net bir şekilde verilmiştir.

TTK tarafından oluşturulmuş 2005 Türkçe ders kitabında genel amaçlar kısmında değerler ile kazanımlara yer ayrılmıştır (MEB, 2006). 2005 TDÖP’de (6–8) yer alan “Okuma Metinlerinde Yer Verilmesi Gereken Nicelikler” başlığında geçen birtakım öğelerde metinlerde olması gereken değerler anlatılmıştır. Bu maddeler şöyle sıralanmıştır; “Bu metinlerde ulusal, kültürel ve etik değerlerimize ve ulusumuzun bölünmez bütünlüğüne karşıt olarak birtakım aykırı niteliklere yer verilmemelidir. Metinlerde öğrencileri, toplumu başkalaştırmaya sebep olacak bölücü, tahrip edici ve ideolojik söylemlere yer verilmemelidir. Metinlerde insan hak ve özgürlüklerine uygun bulunmayan, demokrasiye uygun olmayan değerlere yer verilmemelidir. Metinler, öğrencinin gelişimini sağlayacak ve öğrencilere sanatsal bir incelik kazanmasını sağlayacak şekilde düzenlenmelidir.” (MEB, 2006).

2006 TDÖP, Türkçe ders kitaplarında bulunan tema ve alt tema kavramları siyasal, sosyal, estetik gibi değerleri barındırmaktadır. Sosyal değerlere hitap eden alt temalar ise şunlardır: ulus sevgisi, yurt sevgisi, misafirperverlik, Türk önderleri, dostluk, dayanışma, sorumluluk, affetme. Siyasal değerlere hitap eden alt temalar: insan hakları, kişisel haklar, hakkını arama, özgürlüklerdir. Güzel sanatlarımız, hayal, çevremiz, mizah, tiyatro, güzellik gibi alt temalar ise estetik değerlerin temelinde yer alan alt temalardır (İdi Tulumcu ve Tulumcu, 2015).

2015 TDÖP ile önceki programları değerler eğitimi bakımından karşılaştırdığımız zaman 2015 TDÖP’nin değerler eğitimine daha fazla ağırlık verdiği görülmektedir (MEB, 2015). Bu iyi bir gelişmedir

fakat MEB (2006) tarafından hazırlanan önceki programda olduğu gibi değerlerin ne şekilde kazandırılacağı, hangi değerlerin ne çıkarılması gerektiği ile ilgili yeterli bilgi bulunmamaktadır. Bundan dolayı Türkçe dersinde yapılan değerler eğitiminden hedeflenen sonuçlar almayı negatif etkileyeceği düşünülmektedir (Kardaş ve Cemal, 2017).

2018 TDP'de değerler kendine yer bulmuş ancak bu programda değerlerden detaylı bir şekilde bahsedilmemiştir. Oluşturulmuş olan TDP'de ele alınan değerlerimiz farklı bir program ya da öğrenim becerisinde, konuda yer verilmemiştir. Fakat eğitim sürecinin tamamında nihai amacı ve belirli bir manevi hissiyatı olan bu değerlerimiz TDP'nin her yerinde her noktasında yer verilmiştir. Oluşturulmuş olan TDP'de belirlenmiş olan kök değerler başlığı altında önemli değerlere yer verilmiştir. Bu kök değerler: sevgi, saygı, dostluk, vatanseverlik, sabır, adalet, doğruluk, otokontrol, sorumluluk, yardımseverlik şeklinde sıralanmıştır. Oluşturulmuş olan bu değerler ğretim sürecinde yalnız başına ve ilişki içinde olduğu alt değerlerle ve kök değerlerle uygulanırsa yeniden yaşam elde edecektir (MEB, 2018).

Öğretim programında yer verilen kazanımlara bu kazanımların alt açıklamalarına derslikler ve eğitim basamakları seviyesinde bu değerler, yetenekler ve yetkinlikler çerçevesinde bir bütün içinde ve bakış açısıyla hazırlandığı bu şekilde diğer derslerle, günlük yaşamla ve değerler perspektifiyle bütünleşmiş ve yeni bir ğretim programı ortaya çıkmıştır. 2018 yılına ait TDP'ye baktığımız zaman bazı alt temalar ile temaların değerler eğitimi ile ilişkili olduğu görülmektedir (MEB, 2019).

Derste kullanılan materyallerin başında ders kitapları gelmektedir. Bu materyaller dersin gelişimine katkı sağlamaktadır. Ders kitapları Talim Terbiye Kurulu tarafından oluşturulmuş olan Türkçe ğretim Programı (TP)'e göre oluşturulmaktadır (Bulut ve Orhan, 2012). Ders kitapları eğitim adına kullanılan materyallerdir. Bu materyaller aynı zamanda içine öğrencinin duyuşsal, bilişsel yönünü de temel olarak zengin materyaller olarak öğrenciye sunulur (een ve ifti 2007). Ders kitabının içeriklerine bakıldığında ise metinlerde millî ve evrensel değerlerin tanımı yapılır, uygulanır ve öğrenciyle birlikte geleceğe aktarılır. Bu yüzden Türkçe ders kitaplarında yer verilen metinlerin değer aktarımı önemlidir (Susar Kırmızı, 2014).

Dersler için hazırlanan kitaplar eğitime yön veren önemli bir parçadır. Hazırlanan bu ders kitapları öğrenciler için şahsiyetlerinin gelişmesinde ve zihinsel olarak gelişmelerinin tamamlanmasında önemli bir rol üstlenmektedir. Anadil öğretilirken dört temel beceri, görsel okuma ve öğrenciye sunulan becerilerin başarısı hazırlanan ders kitaplarının kalitesiyle ilgilidir. Değerler ve anadil öğretilirken hazırlanan Türkçe ders kitaplarında yer verilen metinler ise daha önemli hle gelmektedir. Bu kitaplarda yer verilen metinler vasıtasıyla ğrencilere Türkçenin yapısını, zarafetini, güzelliklerini fark etmelerini, kurallara hkim olmalarını ve Türk lisanını akıcı bir biçimde kullanmaları sağlanmaktadır (zbay, 2013).

Kültür aktarımının hiç şüphesiz önemli vasıtalarından biri de Türkçe ders kitabına yerleştirilmiş olan metinler olarak kabul edilmektedir. Türkçe ğretim Programları temel alınarak Türkçe ders kitapları hazırlanmaktadır. TDP'deki hedeflere uygun olarak düzenlendiği takdirde Türkçe ders kitapları gayesine ulaşacağı düşünülmektedir (Okuyan Yazıcı, 2012). Öğretim programında belirlenen kazanımları öğrenciye edindirmek için bu kitaplar vasıtasıyla eğitim seviyeleri daha önceden belirlenmiş ve kademe kademe metinlere serpiştirilmiş kelimeler olması gereklidir. "Kitapların hazırlanmasında, Demir'in (2006) ifadesine göre, ders kitabı yönetmeliği, program rehberliği veya müfredat programları tarafından belirlenen sözcük ve kavram sayılarının alt ve üst sınırları göz ardı edilmiştir."

İnsanlar doğuştan dil öğrenme ve konuşma kabiliyetine sahip bir şekilde dünyaya gelir. İnsan doğduğu toplumun kültürünü ve dilini özümsemektedir ve kendi hayat felsefesini, estetik dünyasını, dünyevi zevklerini içinde bulunduğu toplumun ve yerin etkisinde öğrenmektedir. Dili güzel bir şekilde kullanmak ve iyi öğrenmek için ilk önce dilin sevilmesi gerekmektedir. Bunun için ancak o dille yazılmış güzel metinleri okumak, onları iyi anlamak ve doğru incelemekle gerçekleşir (Aktaş ve Gündüz, 2013). TDÖP'ye göre düzenlenen Türkçe ders kitaplarında yer verilen metinler hem değer aktarımı yapmakta hem de anlama ve anlatma becerileri, görsel okuma, görsel sunu kazandırmaktadır. Türkçe ders kitaplarında yer verilen metinlerde millî ve evrensel değerler tanıtımı yapılır, uygulanır ve öğrenciyle birlikte geleceğe aktarılır. Bu yüzden Türkçe ders kitabında bulunan metinlerin hususen değer iletimi önemli bir görevdir (Susar Kırmızı, 2014). Bu metinlerde yer alan değerler öğretim programından alınarak hazırlanmış, etkinliklere serpiştirilmektedir (Kaygana, Yapıcı ve Aytan, 2013). Bundan dolayı metinlerin seçimine dikkat edilmeli, öğretimsel amaçlara uygun metinler seçilmelidir. Tutum, değer ve davranışların kazandırılmasında öyküleyici metinlerin kullanılması uygundur (Sallabaş, 2012).

Türkçe Öğretim Programı'nda (1-8), ders materyalinde yer alan metinlerin taşınması gereken nitelikler şu şekildedir (MEB, 2019);

1. Ders materyali alanında tanınan ve toplum tarafından benimsenmiş yazar ve yapıtlardan kültürel değeri bulunan metinlerden seçilmelidir. Bu metinlerde Balkan Türkleri ve Türk Cumhuriyetlerine ait edebiyat yapıtlarına imkân tanınabilir.
2. Ders kitaplarına alınan bu metinler yazarın yapıtından alınmalı, ikinci aktarıma yer verilmemelidir.
3. Ders materyalinde yazar tarafından oluşturulan "Bu kitap için yazılmıştır. İfadesi barındıran tekstlere başvurulmamalıdır. Sadece ilköğretim 1.sınıf ders materyallerinde materyalleri oluşturan yazar ve yazarlar aracılığıyla en fazla iki tekste yer ayrılabilir.
4. Herhangi bir sınıf seviyesi için seçilen tekst başka bir sınıf seviyesinde aynı yayınevine ait materyalden seçilmemelidir.
5. Öğrencinin metinlerde hislerini, fikirlerini zenginleştirmek adına şair ya da yazardan en fazla iki tekste yer verilmelidir. Bunlara serbest okuma tekstleri hariç ve aynı yazarlar tarafından oluşturulan tekstler dâhildir.
6. Dünya edebiyatından alınmasına karar verilen tekstler doğru ve nitelikli tercümelerden alınmalıdır.
7. Ders materyallerine alınan serbest okuma metinleri, estetik değeri yüksek, nitelikli ve temaları destekleyecek şekilde olmalıdır.
8. Ders materyaline alınamayan uzunluktaki öykü, roman, destan, tiyatro gibi metin çeşitlerini yapıtlardan alınan alıntılarda bağlamın korunabilmesi için metnin girişinde yapıttan ayrılan bölümlerin özeti sunulmalıdır. Yapıtlardan ele alınan bölümlere dair ayrıntısı çok fazla olmayan açıklama verilmelidir.

9. Eğitim yönünden öğrencilere uygun olmayan ifadeler (kötü söz, sövgü, şiddet, kötü örnek oluşturabilecek davranışlar vb. barındıran nitelikler) tekstin bütünlüğünü bozmadan çıkartılmalıdır.

10. Metin yazarlarının söyleyişinden ya da dönemin Türkçe söyleyiş niteliklerinden kaynaklı yazım ayrımları temel alınarak hata kabul edilemez. Tekstler arasında yer alan o döneme ait farklılıklara(yazım ve imla) yönelik izahlar dipnot olarak verilmelidir.

11. Ders kitaplarında haber metni, öz geçmiş, dilekçe, gazete haberi, zabıtname, reklam, bloklar, sosyal medya uygulamalarında bulunan yazı çeşitlerinde ders kitabının yazarı tarafından yazılan metinler kullanılabilir. Bu çeşitlere 3. ve 5. madde dâhil edilemez.

12. Ders kitaplarında ele alınan metinlerin hedef ve temalara elverişli olarak metnin tamamını korumak kaydıyla bazı kısımlar çıkarılarak kısaltılabilir. Çıkarılan kısımlar yay ayrıç içinde üç nokta ile gösterilmelidir.

13. Farklı metinler içinde bulunan kimi bağımsız ve kendi içinde bir bütünlüğe sahip fıkra, hatıra, güldürücü hikâyelerin vb. kısımları tekst olarak ele alınabilir.

14. Ders kitaplarını oluşturan şair ve yazarların hayat hikâyelerinde sadece edebî tarafı verilmelidir.

Metinlerde örtülü anlamlar da bulunmaktadır. Bu örtülü anlamlar metinlerde bildirişim özelliklerinin yansımaları sağlamaktadır. Özellikle ders kitaplarını sağlayan komisyon ya da yazarlar bu bildirişimleri sağlayan metinleri göz ardı etmemektedir. Oluşturulan ders kitaplarında bildirişim yönü iyi olan metinler seçilerek basit tekstlerin seçiminden kaçınılmaktadır. Bu sayede öğrencide okuma sevgisi artarak daha fazla kitap ile ilgilenmeye başlamaktadır (şen, 2008).

Oluřturulan bir kurmaca metin öğrenciye estetik zevk vermenin yanında değerler eğitimi aısından eksikliklerini tamamlamaktadır. Bu sayede öğrenci eksikliklerini görerek kendini daha rahat tanımaya başlamaktadır. Oluřturulan metinler iyi bir şekilde oluşturulmuşsa öğrencinin yaşam biçiminin, olaylara bakış aısından değiştirebilmektedir. Bu metinlerde sanatsal değeri olan tiyatro, hikâye roman gibi metinler hatırlatılmalıdır (Aktař ve Gündüz, 2013). Öğrencinin eğitim boyunca okuduğu kitaplar ve ders kitaplarında yer alan metinler öğrenciye değerler kazandırmada önemli bir işleve sahiptir. Metinlerde yer alan değerler öğrencinin hayatını etkileyeceğinden bu tür metinler seçilirken evrensel değerlere dikkat edilmelidir (Külüńkođlu, 2010).

Türkçenin öncelikli amacı okuma, yazma, konuşma, dinleme becerilerini geliştirmektir. Bu dört temel beceri geliştirilirken öğrenci duygu ve düşüncelerini ifade etmekte zorlanmamaktadır (Kavcar, Oğuzkan ve Sever, 1995). Türkçe dersi aynı zamanda öğrenciye fikir gücü katmakta, sözcük hazinesi yanında yeni kavramlar öğrenilmesini sağlamakta ve gelişen olaylara farklı aıdan bakılmasını sağlayarak yeni fikirler öne sürülmesini sağlamakta ve hayal gücü geliştirmektedir. Aynı zamanda öğrenciler Türkçe dersi ders kitabındaki metinlerde geçen olaylara duygusal yaklaşarak sevinç ve üzüntülerini ekleyebilmektedir (Öz, 2003). Türkçe dersi, öğrencilere dilin önemine vurgu yaparak, sosyal yönüyle öne çıkan bir derstir. Bu derste ele alınan metinler, dilin inceliğini en güzel şekilde sergileyerek öğrencilerin farklı düşünceler üretmelerini, estetik duygularını geliştirmelerini ve millî değerlere sahip çıkan bireyler olarak yetişmelerini amaçlamaktadır (MEB, 2005).

1739 sayılı MEB Temel Kanunu tetkik edildiğinde Türk ulusunun milli, etik, manevi ve insani değerleri kabul eden Atatürk inkılap ve ilkelerine bağlı, kültürel değerlere sahip çıkan ve onları geliştiren, ailesini seven, vatanını seven ve daima ileriye götürmeye çalışan insan haklarına saygılı Anayasamızın ilk bölümlerinde yer verilen ilkelerine dayanan laik ve sosyal hukuk devleti olarak Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı vazifesini bilen sorumluluğunu yerine getiren ve bunları hayatına mal etmiş yurttaşlar yetiştirmeyi gaye edinmiştir. Bu sistemde temel amaç değerler eğitiminin öğrenciye aktarılabilmesi için Türkçe dersi içerik özelliği uygundur (Doğan ve Gülüşen, 2011).

Türkçe dersinde yer alan metinler toplumsal varlığın sürmesini ve Türk kültürünün aktarılmasını sağlayan bir yapıdadır. Bu dersler sayesinde evrensel ve millî değerler eğitim ile gelecek nesillere iletilmesinde etkisi önemlidir (Susar Kırmızı, 2014). Türkçe dersine düşen önemli paylardan biri de değerlerin öğrenciye iletilmesi ve eğitim yoluyla kazandırılmasıdır. Çocuklar için oluşturulması planlanan ve Türkçe ders kitaplarında yer alacak metinler değerler dünyası ve değerler yargısı açısından oluşturup sağlamlaştırmalıdır.

21. yüzyılda dijital dönüşüm ile toplumun dinamikleri değişime girmiştir, değişimler ise sosyal dönüşüme yol açarak bireyde olması istenen özellikleri etkilemiştir (Dilci ve Ağlar, 2022). 21. yüzyılda bireylerden beklenen, temel beceriler millî, manevi aynı zamanda evrensel değerleri bilme, bireysel ve sosyal olarak bu değerlere sahip çıkma, önem verme, estetik bir zevk kazandırma becerileri başta gelmektedir. Türkçe dersinde farklı eserler aracılığıyla da anlama ve anlatma becerileri geliştirmesi hedef alınarak bu edebi eserlerde bulunan değerler öğrenciye iletilmektedir (Yaman vd., 2009). Türkçe dersleri işlenen edebi metin yöntemi sayesinde öğrenciye karakter öğretimi, değer iletimi ve etik değerlendirme şeklinde kullanımı ve aynı zamanda değer çözümlemesi metodu için uygundur. Bu metotları öğretmek adına örnek durumların ve vakaların olması gerekmektedir. Bu değerleri öğrenciye kazandırmak için bu tür değerler sistemine sahip edebî metinler bulunmalıdır. Bu değerler en çok edebî eserlerde bulunmakta ve karakter eğitimi bu eserler sayesinde verilmektedir (Karatay, 2011).

Değerler ve değerler eğitim konusu ile ilgili son yıllarda yapılan tez çalışmalarına bakıldığında; Aral (2008), 6. sınıf Türkçe ders kitabındaki 19 metni incelediği çalışma sonucunda 6.sınıf Türkçe ders kitabında en fazla bağımsızlık, dini değerler, saygı, sevgi ve vatanseverlik değerlerinin yer aldığını tespit etmiş ve metinlerde sağlıklı olmaya önem verme, hoşgörü ve temizlik değerlerine ise yer verilmediği belirlemiştir. Akyol (2010) ise 6. sınıf ders kitaplarında yer alan sevgi temasını değerler eğitimi bakımından incelemiştir ve sonucunda incelenen kitaplarda doğrudan sevgi değerine yer verilmediği görülmüştür. Külünkoğlu (2010), 1-5 sınıflar için beş farklı yayınevine ait ders kitapları, öğretmene ait kılavuz kitapları ve öğrenciler için oluşturulmuş çalışma kitaplarından meydana gelen 15 kitabı incelediği çalışma sonucu en fazla doğa sevgisi değerine rastlamıştır.

MEB Yayınları tarafından oluşturulmuş 6. 7. 8. sınıflara ait Türkçe ders kitaplarındaki okuma metinleri ve serbest metinler dini ve etik yönden ele aldığı çalışmasında metinlerde dini değerlerin yeterince ele alınmadığını tespit edilmiştir. Biçer (2013) ise çalışmasında Mehmet Akif Ersoy'un Safahat'ında yer alan şiirleri MEB'in belirlediği değerlere göre inceleyerek Safahat'ın değer eğitimi açısından 607 değerle zengin olduğunu ve Türkçe öğretimi için yararlanılabilecek kaynak olduğu sonucuna varmıştır. Çapoğlu ve Okur (2015), ise toplam yedi adet 8. sınıf Türkçe ders kitabından seçtiği otuz üç adet şiiri incelemiş ve 104 adet değer ifadesine ulaşırken, en fazla insan sevgisi değerine rastlamıştır. Aytekin (2015) tarafından ortaokul 5,6,7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında bulunan metinleri Schwartz'ın değerler sınıflandırmasına göre incelediği çalışmasının sonucunda incelenen kitaplarda en fazla başarı ve

geleneksellik değerlerinin yer aldığını tespit etmiştir. Çalışkan (2016) ise dünya edebiyatından 30 yapıtı incelediği çalışmasında en çok aile ve arkadaşlık değeriyle karşılaşmıştır.

Doğan (2017) Seyrâni'nin şiirlerindeki değerlerin ikinci kademe Türkçe ders kitaplarında yer alabilirliği bakımından incelemesi sonucunda şiirlerin içerdiği sevgi, duygular, toplum hayatı, kişisel gelişim, okuma kültürü, zaman ve mekân, sağlık ve çevre, tabiat ve evren, Millî kültür temalar bakımından ortaokul Türkçe ders kitaplarına alınabileceği sonucuna varılmıştır. Kâhya (2018) yaptığı çalışmada 2017-2018 eğitim senesinde ortaokulda (5.6.7.8. sınıf) verilen MEB, Başak, Ez-De ve Dörtel Yayınları Türkçe kitaplarındaki faaliyetleri değerler yönünden incelemiştir ve temaların ve değerlerin sınıf seviyelerinde belirli olarak dağıtılmadığı fark etmiştir.

Topbaş (2019) ise MEB yayınları 6.sınıf Türkçe ders kitabında bulunan 30 metinde en fazla ulusal değerlerin yer aldığını tespit etmiştir. Tema olarak ise en fazla değer Ataturk temasında en az değer ise duygular temasında yer aldığı görülmüştür. Sarı (2019), yapmış olduğu çalışmasında 2018-2019 eğitim-öğretim yılında okutulan MEB'e ait 5.6.7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında bulunan 28 şiiri Schwartz'ın belirlemiş olduğu değer sınıflandırmasına göre incelemiştir. Yapılan araştırma sonuçlarına göre, incelenen şiirlerde gelenek değerinin en baskın olduğu, başarı ve uyma değerlerinin ise en az yer aldığı tespit edilmiştir.

Doğaner (2021), "Halit Ziya Uşaklıgil'in Romanlarında Değerler Eğitimi" isimli çalışmasında Halit Ziya Uşaklıgil'in sekiz romanını MEB'in (2019) yayınladığı Değerler Eğitimi Yönergesinde bulunan değerlere göre incelemesi sonucunda romanlarda sevgi, şefkat-merhamet, çalışkanlık, yardımlaşma, vatanseverlik, dostluk, fedakârlık, sorumluluk, misafirperverlik, duygudaşlık, dürüstlük, nezaket, saygı ve hoşgörü değerlerinin yer aldığını görmüştür. Sarıçam (2022), Nazlı Eray'ın çocuklar için yazdığı yedi eseri değerler eğitimi ve Türkçe söz varlığı bakımından incelediği çalışmasında, en fazla değer barındıran eserin Frej Apartmanın Esrarı olduğu tespit edilmiştir. Eserlerde en çok yardımseverlik ve sevgi değerinin yer aldığı, bağımsızlık, barış, vatanseverlik değerlerinin ise hiç yer almadığı sonucuna varmıştır.

Değerler eğitimi ile ilgili yayınlanmış makalelere bakıldığında ise; Şen (2008) tarafından beş farklı yayınevine ait 6. sınıf Türkçe ders kitabında bulunan metinleri incelediği çalışma sonucunda ders kitaplarında yer verilen değerlerin öğrenciye aktarımında eksik kaldığı sonucuna ulaşılmıştır. Metinlerde en fazla vatanseverlik, duyarlılık, sevgi değerlerinin bulunduğu; en az ise misafirperverlik, barış ve aile birliğine önem verme değerlerinin bulunduğu görülmüştür. Yaman, Taflan ve Çolak (2009) tarafından 2008-2009 senesinde okutulan MEB ve özel yayınevlerine ait Türkçe ders kitaplarını içeren çalışmada ders kitaplarında yer alan metinlerin hepsi değerlendirilmiştir ve çalışma sonucunda en fazla sosyal değerlere yer ayrıldığı en az ise dini ve iktisadi değerlere yer ayrıldığı belirlenmiştir.

Doğan ve Gülüşen (2011) ise Türkçe ders kitaplarındaki (6-8) metinleri değerler bakımından inceledikleri çalışma sonucunda değerlerin metinlere dengeli bir şekilde dağıtılmadığını, en fazla ulusal değerlere rastlandığını tespit etmişlerdir. Çelikpazu ve Aktaş (2011), MEB tarafından ilköğretim 6.7.8. sınıflar için oluşturulmuş Türkçe ders kitaplarında yer alan evrensel ve ulusal değerler incelemeye aldıkları çalışma sonucunda MEB Yayınları 6, 7 ve 8. sınıflara ait Türkçe ders kitaplarında yer verilen metinlerin değer aktarımı beklenen seviyede olmadığı aynı zamanda 6. sınıflar açısından değer aktarımının daha fazla olduğu 7. ve 8. sınıflarda ise azaldığı belirlenmiştir.

Akkaya (2013) ise çalışmasında Tahir Alangu'ya ait "Keloğlan Masalları" isimli kitabında yer verilen değerleri Schwartz Değerler ölçeğine göre incelemeye tabi tutmuştur. Yapılan çalışma sonucunda masallarda en fazla geleneksellik değerinin yer aldığı belirlenmiştir. Sırasıyla bu değeri güç ve başarı isimli değerler takip etmektedir. Susar Kırmızı (2014), tarafından 4.sınıf ders kitabındaki metinlere bakıldığında metinlerde bulunan değerler kişinin kendisini tanıması, evrensel düşüncenin gelişimi, sosyal yaşam, ülkeye bağlılık olmak üzere 4 başlıkta ele alınmıştır ve çalışma sonucunda ulus sevgisi, tabiat sevgisi/doğal çevreye duyarlılık, iyimser olma/pozitif düşünmebilme en çok tespit edilen alt değerler olmuştur.

İdi Tulumcu ve Tulumcu (2015), 1924-2013 yılları arasındaki İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Dersi Öğretim Programları'nı inceledikleri çalışma sonucunda programlarda en çok sosyal değerlere yer verildiğini tespit etmişlerdir. İncelenen yedi programda sosyal, teorik ve estetik değerlerin yer aldığı görülürken; iktisadi, dini ve siyasi değerlere ya hiç yer verilmediği ya da çok az yer verildiği görülmüştür. Yedi programda değerlere çok az yer verildiği tespit edilmiştir. Çapoğlu ve Okur (2015) tarafından 2012-2013 senesinde okutulan 8.sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan şiirlerin iletildiği değerler üzerine yapılan çalışmada 7 özel yayınevine ait Türkçe ders kitabı araştırmaya dâhil edilmiştir ve toplam 33 şiir incelemeye alınmıştır. Çalışma sonucunda incelenen şiirlerde 18 tane değer tespit edilmiştir. Şiirlerden fazla insan sevgisi, doğa sevgisi, Türk büyüklerine saygı değerlerine rastlanmıştır. İncelenen şiirlerin bazılarının değer konusunda zayıf olduğu görülmüştür. En fazla değer koza yayınları ders kitabında yer aldığı sonucuna varılmıştır.

Türkben (2019) 8. sınıfa kadar Türkçe ders kitaplarında yer alan toplamda 160 metin değerler bakımından incelemek üzere araştırmasına dâhil etmiştir ve çalışma sonucunda en fazla değer 5. sınıflara ait olduğu görülmüştür. Ayrıca, ders kitaplarına bakıldığında yardımlaşma, çalışkanlık, sevgi, duyarlılık, saygı, en çok görülen değerler iken en az görülen değerler ise adalet, tasarruf, eşitlik olmuştur.

Durhat ve Ökten (2020), çalışmalarında 2018-2019 senesinde okutulan Türkçe ders kitaplarındaki Erdemler temasında yer verilen kök değerler belirlenmiş ve temadaki metin ve faaliyetlerin kök değerler açısından ilişkisi incelenmiştir. Çalışma sonucunda dengeli bir şekilde dağılım yapılmadığı tespit edilmiştir. Sevgi ve yardımlaşma değerine fazlasıyla yer verildiği, öz denetim ve vatanseverlik değerine ise hiç yer verilmediği görülmüştür. Erdemler temasının, kök değerlerden sekizini içerdiği belirlenmiştir. Kök değerlerin en fazla yer aldığı sınıf 8. sınıf kök değer çeşitliliği bakımından en zengin sınıf da 6. sınıf olarak belirlenmiştir. Küçüköğlü, Albayrak ve Serin (2020), TÖP'e uygun olarak ders kitapları ve çalışma kitaplarını seçilen değerlere göre karşılaştırdıkları çalışma sonucunda TÖP 1-8 ile ortaokulda verilen Türkçe ders ve çalışma kitaplarında değerler eğitiminin dikkate alındığını ve kitaplar vasıtasıyla değer iletimi yapıldığı tespit edilmiştir.

1.1. Araştırmanın amacı

Bu amaca uygun olarak şu sorulara cevaplar aranmıştır;

Millî Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu tarafından hazırlanan 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan metinler hangi değerleri ne sıklıkta iletmektedir, bu değerler metinlerde nasıl yer almaktadır?

Millî Eğitim Bakanlığına ait 8.sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan metinler (hikâye edici, bilgilendirici ve serbest okuma metinleri) Schwartz'ın yapmış olduğu değerler ölçeğine göre; Güç değeri, başarı

değer, hazcılık değer, uyarılıml değer, öz yönelim değer, evrenselcilik değer, iyilikseverlik değer, geleneksellik değer, uyma değer, güvenlik değer nasıl ele alınmıştır?

2. Yöntem

2.1. Araştırma modeli

Araştırmada nitel araştırma yöntemi ve tarama modeli kullanılmıştır. Nitel araştırma metodu, gözlem, görüşme, içerik, betimsel ve doküman analizi gibi farklı veri toplama tekniklerini içeren, araştırma yapılan durumların olabilecek en doğal ortamda gerçekçi bir şekilde incelenerek veri elde edilmesi amacıyla nitel bir sürecin takip edildiği araştırma yöntemi olarak ifade edilmektedir. Bu araştırma modeliyle, 8.sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin ilettiği değerler saptanmıştır. Tarama modelinin amacı geçmişte olan ya da hâlen mevcut olan bir durumu var olduğu biçimiyle saptamaktır (Büyüköztürk vd., 2010). Bu araştırma modelinde çalışma konusu olan olay, birey ya da nesne bulunduğu şartlar içinde olduğu gibi belirlenmeye çalışılır. Hiçbir şekilde onları etkileme ve değerıştirme gayreti gösterilmez. ğrenilmek istenen şey vardır ve orada mevcuttur. nemli olan onu uygun şekilde izleyip ispatlayabilmektir (Karasar, 2020). Söz konusu çalışmada ele alınan kaynak 2010-2020 yılları arasında MEB Yayınvneine ait 8. sınıf Türkçe ders kitapları olduğundan açıklamanın nesne sınıfında yer almaktadır.

2.2. Araştırmanın veri kaynakları

Araştırmanın veri kaynakları ortaokul 8. sınıf Türkçe ders kitapları olarak belirlenmiştir. Detaylı olarak incelenen kaynaklar ise 2010-2020 yılları arasında MEB Yayınvneine ait 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan ykleyici, bilgilendirici ve serbest okuma metinlerinden oluşmuştur.

2.3. Veri toplama araçları

Bu araştırmada veriler nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi yoluyla toplanmıştır. MEB Yayınlarının 2010-2020 yılları arasındaki 8.sınıf Türkçe ders kitaplarında bulunan metinlerin incelenmesi, değer eğitimini konu alan makalelerin, tezlerin ve kitapların okunup değerlendirmesiyle elde edilmiştir. Schwartz'ın belirlediği değerler metinlerde taranarak gösterilmiştir. Değerlerin metinlerde iletirme biçimi saptanmış, yorumlanmış ve sonuçlara ulaşılmıştır.

Doküman analizi, çalışmalar yapılarak koyulan hedeflere ait olgu ve hadiselerle ilgili olarak bilgi içeren yazılı malzemelerin çözümlemesini kapsar (Büyüköztürk vd., 2010). Nitel araştırmada kullanılan doküman analizi yalnız olarak bir veri toplama metodu olabileceği gibi farklı veri toplama metodlarıyla da birlikte kullanılabilir (Karasar, 2020). Doküman incelemesi araştırmacıya görüşme ve gözlem yapmadan ihtiyacı olan veriye ulaşabilme fırsatı sunar. Bu şekilde yapılan doküman incelemesi ekonomik olarak araştırmayı yapan kişiye kolaylık sağlayacaktır (Yıldırım ve şimşek, 2013).

3.4. Verilerin analizi

Yapılan bu çalışmada, toplanan veriler içerik analizi tekniği ile çözümlenmiştir. Millî Eğitim Bakanlığına ait 2010-2020 yılları arasında 8.sınıflarda okutulan Türkçe ders kitaplarındaki hikâye edici, bilgilendirici ve serbest okuma metinleri Schwartz'ın belirlemiş olduğu değerler sınıflamasına göre incelenmiştir. Metinler, barındırdıkları değerler bakımından çözümlenmiş, ulaşılan bulgular tablo ve grafiğe aktarılmıştır.

İçerik analizinde amaç elde edilen verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. Betimsel analizde yorumlanan ve özetlenen bilgiler, içerik analizinde daha detaylı bir işleme tabi tutulur. Betimsel bir yaklaşımla fark edilemeyen kavramlar ve temalar içerik analizi sonucu keşfedilebilir. Bundan dolayı elde edilen verilerin önce kavramlaştırılması gerekmektedir. Daha sonra da ortaya çıkan kavramlara göre mantıklı bir şekilde düzenlenmesi ve buna göre veriyi açıklayan temaların saptanması gerekmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

Bulgular ve yorumlar

4.1. 2010 yılı 8. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlere yönelik bulgular

Altan, Arhan, Başar, Öztürker ve Yılmaz'ın(2010) yazmış olduğu Millî Eğitim Bakanlığı 8.sınıf Türkçe ders kitabındaki Kitapta incelenen metinler şunlardır: Kız Kalesi, Eski Ankara Evleri, Robinson Crusoe (Serbest Okuma Metni), Atatürk'ten Anılar, Onuncu Yıl Nutku, Atatürk ve Bilim, Atatürk'te Millet Sevgisi (Serbest Okuma Metni), Gazi (Serbest Okuma Metni), İhtiyar Çilingir, Gönül Mimarlarımız, Nevruz ve Birlik, Mehmet Akif ve Safahat'ı Okumak (Serbest Okuma Metni), Türklerde Çiçek Sevgisi (Serbest Okuma Metni), Ergenekon Destanı, Çiğdem Der Ki, Aşinasız, Ziyaret Günleri (Serbest Okuma Metni), Türk Misafirperverliği (Serbest Okuma Metni), Basından Teknoloji Haberleri, Anadolu'nun Bahtı Açık Kara Treni, Bilgisayar Yalnızlığı, Bir Varmış Bir Yokmuş Televizyon Bozulmuş (Serbest Okuma Metni), Petekten Peteğe Telefon Görüşmesi (Serbest Okuma Metni), Hayatta Başarının Yolları, İki İyi İnsan, Martı, Bir Başarı Öyküsü (Serbest Okuma Metni), Bir Şey Olmak Çok Şey Olmak (Serbest Okuma Metni).

Çalışma adına seçilen 2010 yılı Türkçe ders kitabında 6 tema 30 metin yer almaktadır. Her tema 5 metin barındırmaktadır. Bu 5 metinden 2'si serbest okuma metnidir. Kitapta 2 tane de şiir bulunmaktadır. Çalışmada öyküleyici, bilgilendirici ve serbest okuma metinleri irdelenmiştir. Şiirler çalışmaya dâhil edilmediğinden 28 metin üzerinde çalışma yapılmıştır. Kitaptaki incelenen metinlerin isimleri ve temalara dağılımı şekil 1'deki gibidir.

1.TEMA OKUMA KÜLTÜRÜ	<ul style="list-style-type: none"> •KIZ KALESİ •ESKİ ANKARA EVLERİ •ROBINSON CRUSOE (SERBEST OKUMAMETNİ)
2. TEMA ATATÜRK	<ul style="list-style-type: none"> •ATATÜRK'TEN ANILAR •ONUNCU YIL NUTKU •ATATÜRK VE BİLİM •ATATÜRKÜN MİLLET SEVGİSİ (SERBEST OKUMA METNİ) •GAZİ (SERBEST OKUMAMETNİ)
3. TEMA MİLLİ KÜLTÜR	<ul style="list-style-type: none"> •İHTİYAR ÇİLINGİR •GÖNÜL MİMARLARIMIZ •NEVRUZ VE BİRLİK •MEHMET AKİF VE SAFAHAT'I OKUMAK(SERBEST OKUMAMETNİ) •TÜRKLERDE ÇİÇEK SEVGİSİ (SERBEST OKUMAMETNİ)
4.TEMA TOPLUM HAYATI	<ul style="list-style-type: none"> •ERGENEKON DESTANI •ÇİĞDEM DER KI. •AŞINASIZ •ZİYARET GÜNLERİ (SERBEST OKUMAMETNİ) •TÜRK MISAFİRPERVERLİĞİ(SERBEST OKUMAMETNİ)
5. TEMA BİLİM VE TEKNOLOJİ	<ul style="list-style-type: none"> •BASINDAN TEKNOLOJİ HABERLERİ •ANADOLU'NUN BAHTI AÇIK KARA TRENI •BİLGİSAYAR YALNIZLIĞI •BİR VARMİŞ BİR YOKMUŞ TELEVİZYON BOZULMUŞ (SERBEST OKUMA METNİ) •PETEKTEN PETEĞE TELEFON GÖRÜŞMESİ (SERBEST OKUMA METNİ)
6.TEMA KİŞİSEL GELİŞİM	<ul style="list-style-type: none"> •HAYATTA BAŞARININ YOLLARI •İKİ İYİ İNSAN •MARTI •BİR BAŞARI ÖYKÜSÜ (SERBEST OKUMA METNİ) •BİR ŞEY OLMAK ÇOK ŞEY OLMAK (SERBEST OKUMA METNİ)

Şekil 2. 2010 yılı 8.sınıf Türkçe kitabındaki incelenen metinlerin isimleri ve temalara dağılımı

İncelenen metinler	Güç	Başarı	Hazcılık	Uyarılım	Öz yönelim	Evrenselcilik	İyilikseverlik	Geleneksellik	Uyma	Güvenlik
	Kız kalesi	x		x						
Eski Ankara evleri								xx		
Robinson Crusoe		x								x
Atatürk'ten anılar						xx			x	
Onuncu yıl nutku		x		x			x			
Atatürk ve bilim		xx								
Atatürk' ün millet sevgisi								x	x	
Gazi		x								
İhtiyar çilingir		x				x				
Gönül mimarlarımız	x	x			xx	xxx	x	xxx		
Nevruz ve birlik				x				xx		
Mehmet Akif ve Safahat'ı okumak					xx	x	x	xx		
Türklerde çiçek sevgisi			x							
Ergenekon destanı	xx	xxxx						xx		x
Çiğdem der ki					xx	x	x			
Aşinasız						x		x	x	
Ziyaret günleri			x							
Türk misafirperverliği								xx		
Basından teknoloji haberleri		xxxx			xxx	x				x
Anadol'unun bahtı açık kara treni	x					x				
Bilgisayar yalnızlığı			x	x				x		x
Bir varmış bir yokmuş televizyon bozulmuş				x					x	
Petekten peteğe telefon görüşmesi										
Hayatta başarının yolları		xx			x					
İki iyi insan			x				x		x	
Martı		x	xx		xxx				x	
Bir başarı öyküsü		xx			x		x			
Bir şey olmak çok şey olmak		xx			xx					
Toplam (f)	5	22	7	4	16	11	6	16	6	5

Tablo 1. Schwartz değerler sınıflandırmasına göre 2010 yılı 8.sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerde değerlerin geçme sıklığı

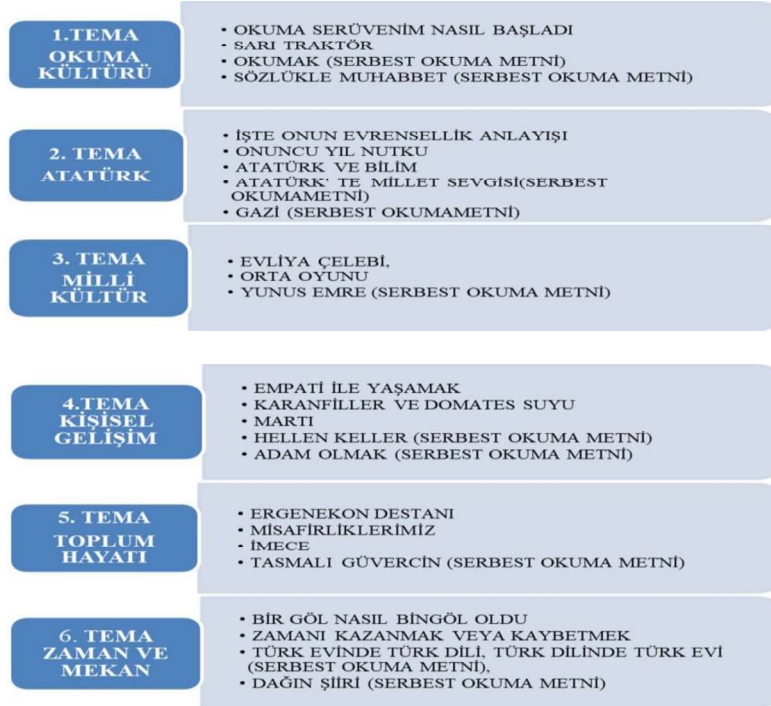

Tablo 1' de 2010 yılı 8.sınıf Türkçe ders kitabında başarı değerinin en fazla yer alan değer olduğu, uyarılımların ise en az yer alan değer olduğu görülmektedir.

2010 yılı 8. sınıf Türkçe ders kitabındaki değerlerin yüzdeleri dağılımları verilmiştir: başarı değeri%23; öz yönelim değeri %17; geleneksellik değeri %16; evrenselcilik değeri %11; hazıcılık değeri %7; uyma ve iyilikseverlik değeri %6; güç ve güvenlik değeri %5; uyarılımların değeri %4' tür.

4.2. 2014 yılı 8. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlere yönelik bulgular

Arhan, Başar ve Demirel'in (2014) yazarlığını yaptığı MEB Yayınları 8.sınıf Türkçe ders kitabındaki bilgilendirici, hikâye edici ve serbest okuma metinleri Schwartz'ın belirlemiş olduğu on değere göre incelenmiştir. İncelenen metinler şunlardır: Okuma Serüvenim Nasıl Başladı? Sarı Traktör, Okumak (Serbest Okuma Metni), Sözlükle Muhabbet (Serbest Okuma Metni), İşte Onun Evrenselcilik Anlayışı, Onuncu Yıl Nutku, Atatürk ve Bilim, Atatürk'te Millet Sevgisi (Serbest Okuma Metni) , Gazi (Serbest Okuma Metni),Evliya Çelebi, Orta Oyunu, Yunus Emre (Serbest Okuma Metni), Empati ile Yaşamak, Karanfiller ve Domates Suyu, Martı, Hellen Keller (Serbest Okuma Metni), Adam Olmak (Serbest Okuma Metni),Ergenekon Destanı, Misafirliklerimiz, İmece, Tasmalı Güvercin (Serbest Okuma Metni), Bir göl Nasıl Bingöl Oldu?, Zamanı Kazanmak veya Kaybetmek, Türk Evinde Türk Dili, Türk Dilinde Türk Evi (Serbest Okuma Metni),Dağın Şiiri (Serbest Okuma Metni). Çalışma adına seçilen bu kitabın içeriğinde 6 tema ve 30 metin yer almaktadır. Her tema 5 metin barındırmaktadır. Bu barındırılan beş metinden 2 tanesi serbest okuma metnidir. İncelenen bu kitapta 5 tane de şiir bulunmaktadır. Çalışmada hikâye edici, bilgilendirici ve serbest okuma metinleri irdelenmiştir. 25 metin üzerinde çalışma yapılmıştır. Şiirler çalışmaya dâhil edilmemiştir. İncelenen metin isimleri ve temaların dağılımı şekil 2'deki gibidir.

Şekil 2. 2014 yılı 8. sınıf Türkçe kitabındaki incelenen metinlerin isimleri temalara dağılımı

İncelenen Metinler	Güç	Başarı	Hazırlık	Uyarılım	Öz yönelim	Evrenselcilik	İyilikseverlik	Geleneksellik	Uyma	Güvenlik
Okuma serüvenim nasıl			XX	XX	XX				X	
Sarı traktör	X									
Okumak			X							
Sözlükle muhabbet			X					X		
İşte onun evrensellik anlayışı						XX			X	
Onuncu yıl nutku		X		X			X			
Atatürk ve bilim		XX								
Atatürk' te millet sevgisi								X	X	
Gazi		X								
Evliya çelebi	X		X	X				XX	X	
Orta oyunu								X		
Yunus emre								XX		
Empati ile yaşamak					X	X			X	
Karanfiller ve domates		X				X				
Martı		X	X		XXX				X	
Hellen keller		XX			X		X			
Adam olmak										
Ergenekon destanı	XX	XXXX						XX		X
Misafirliklerimiz			X					XX	X	
İmece			X				X	X		
Tasmalı güvercin							XX			XX
Bir göl nasıl bin göl oldu				X				X		
Zamanı kazanmak veya kaybetmek					X					
Türk evinde Türk dili Türk, Türk dilinde Türk ...								XX		
Dağın şiiri			X							
TOPLAM (f)	4	12	9	5	8	4	5	15	7	3

Tablo 2. Schwartz değerler sınıflandırmasına göre 2014 yılı 8.sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerde değerlerin geçme sıklığı

Tablo 2' de 2014 yılı 8.sınıf Türkçe ders kitabında geleneksellik değerinin en fazla yer alan değer olduğu, güvenlik değerinin ise en az yer alan değer olduğu görülmektedir.

2014 yılı 8. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerde geçen değerlerin yüzdeleri dağılımları şu şekildedir: geleneksellik değeri %21; başarı değeri %17; hazırlık değeri %12; öz yönelim değeri %11; uyma değeri %10; iyilikseverlik ve uyarılım değeri %7; evrenselcilik değeri %6; güç değeri %5; güvenlik değeri %4'tür. 2014 yılı 8. sınıf Türkçe ders kitabında en fazla geleneksellik değerine en az ise güvenlik değerine yer verildiği görülmektedir.

4.3. 2018 yılı 8. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlere yönelik bulgular

Mete, Karaaslan, Kaya, Ozan ve Özdemir'in (2018) yazarlığını yaptığı MEB Yayınları 8.sınıf Türkçe ders kitabındaki hikâye edici, bilgilendirici ve serbest okuma metinleri Schwartz'ın değer sınıflamasına göre incelenmiştir. İncelenen metinler şunlardır: Benlik Üzerine, Martı, Acele Karar Vermeyin, Bir Adım Atın (Serbest Okuma Metni), Vatan yahut Silistre, İstiklal Madalyası, Atatürk'e Mektup (Serbest Okuma Metni), Faydalı Bir İş Görmek Zevki, Türkçenin Güzelliği, Yirmi Beş Kuruş (Serbest Okuma Metni), Mikro Minyatür, Selimiye Camii, Bir Baba / Bir Zihniyet (Serbest Okuma Metni), Burada Dur, Ergenekon Destanı, Anadolu Davulu (Serbest Okuma Metni), Kalbin Sesi, Değirmende Döner Taşım, Yunus Emre'nin Mezarları, Emine Teyze'nin Çilek Reçeli, Bilge Adamın Yolu, Aliya İzzetbegoviç ve Özgürlük Mücadelesi, Haritada Bir Nokta (Serbest Okuma Metni).

Çalışmada kullanılan bu kitap, toplam 8 temadan 40 metinden oluşmaktadır. Her temada 5 metin bulunmaktadır. Her temada 1 tane serbest okuma metni, 1 tane de dinleme/ izleme metni yer almaktadır. Kitapta yer alan 8 dinleme metni ve 9 şiir çalışma dâhilinde olmadığı için incelenmemiştir. Çalışmada hikâye edici, bilgilendirici ve serbest okuma metinleri olmak üzere 23 metnin incelenmesi yapılmıştır. Metinlerin isimleri ve temalara dağılımı şekil 3'teki gibidir.

1. TEMA KİŞİSEL GELİŞİM	<ul style="list-style-type: none"> BENLİK ÜZERİNE MARTI ACELE KARAR VERMEYİN BİR ADIM ATIN (SERBEST OKUMA METNİ)
2. TEMA MİLLİ MÜCADELE VE ATATÜRK	<ul style="list-style-type: none"> VATAN YAHUT SİLİSTRE İSTIKLAL MADALYASI ATATÜRK'E MEKTUP (SERBEST OKUMA METNİ)
3. TEMA BİREY VE TOPLUM	<ul style="list-style-type: none"> FAYDALI BİR İŞ GÖRMEK ZEVKİ TÜRKÇENİN GÜZELLİĞİ YIRMI BEŞ KURUŞ (SERBEST OKUMA METNİ)
4. TEMA SANAT	<ul style="list-style-type: none"> MİKRO MİNYATÜR SELİMİYE CAMİİ BİR BABA / BİR ZİHNİYET (SERBEST OKUMA METNİ)
5. TEMA MİLLİ KÜLTÜRÜMÜZ	<ul style="list-style-type: none"> BURADA DUR ERGENEKON DESTANI ANADOLU DAVULU (SERBEST OKUMA METNİ)
6. TEMA ZAMAN VE MEKAN	<ul style="list-style-type: none"> KALBIN SESİ DEĞİRMEDE DÖNER TAŞIM
7. TEMA ERDEMLER	<ul style="list-style-type: none"> YÜNUS EMRE'NİN MEZARLARI EMİNE TEYZE'NİN ÇİLEK REÇELİ
8. TEMA HAK VE ÖZGÜRLÜKLER İMLİZ	<ul style="list-style-type: none"> BİLGE ADAMIN YOLU ALİYA İZZETBEGOVIÇ VE ÖZGÜRLÜK MÜCADELESİ HARITADA BİR NOKTA (SERBEST OKUMA METNİ)

Şekil 3. 2018 yılı 8. sınıf Türkçe kitabındaki incelenen metinlerin isimleri temalara dağılımı

İncelenen Metinler	Güç	Başarı	Hazcılık	Uyarılım	Öz yönelim	Evrenselcilik	İyilikseverlik	Geleneksellik	Uyma	Güvenlik
Benlik üzerine					x					
Martı		x	xx		xx				x	
Acele karar vermeyin					x					
Bir adım atın	x	xx								
Vatan yahut Silistre				x				xx		
İstiklal madalyası								x		
Atatürk'e mektup			x				x			
Faydalı bir iş görmek zevki			xx							
Türkçenin güzelliği			x							
Yirmi beş kuruş				xx	x		xx		x	
Mikro minyatür		x	x		xx					
Selimiye camii	xx	xx			x			xxx		
Bir baba/bir zihniyet		x	xx		x			xx	x	
Burada dur		xx						x	x	
Ergenekon destanı	xx	xxxx						xx		x
Anadolu davulu				x				x		
Kalbin sesi								x		
Değirmende döner taşım		xx						x		
Yunus Emre'nin mezarları				x				xx	x	
Emine teyzenin çilek reçeli		xx	x	xx	x	x	x		x	
Bilge adamın yolu	x			x	x					
Aliya İzzetbegoviç ve özgürlük mücadelesi	xx	xx			x	xx		x		x
Haritada bir nokta			x							
Toplam (f)	8	19	11	8	12	3	4	17	6	2

Tablo 3. Schwartz değerler sınıflandırmasına göre 2018 yılı 8.sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerde değerlerin geçme sıklığı

Tablo 3'te 2018 yılı 8.sınıf Türkçe ders kitabında başarı değerinin en fazla yer alan değer olduğu, güvenlik değerinin ise en az yer alan değer olduğu görülmektedir.

2018 yılı Türkçe ders kitabındaki değerlerin yüzdelerle dağılımları verilmiştir: başarı değer %21, geleneksellik %19, öz yönelim %13, hazcılık %12, güç ve uyarılım %9, uyma %7, iyilikseverlik %5, evrenselcilik %3, güvenlik %2'dir.

4.4. 2019 yılı 8. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlere yönelik bulgular

Eselioğlu, Set ve Yücel' in (2019) yazarlığını yaptığı MEB Yayınları 8.sınıf Türkçe ders kitabındaki hikâye edici, bilgilendirici ve serbest okuma metinleri Schwartz'ın belirlemiş olduğu on değere göre incelenmiştir. İncelenen metinler şunlardır: İyimserlik ve Kötümserlik Üzerine, Kaşığı, Ayaz'ın Definesi (Serbest Okuma Metni). Bayrağımızın Altında, Atatürk ve Müzik, Kınalı Ali'nin Mektubu, Gündelik Hayatımızda E-Hastalıklar, Simit ve Peynir'le Bilim İnsanı Öyküleri, Parktaki Bilim, Eski Çağlardan Beri Dışlerimize Çok İyi Baktık (Serbest Okuma Metni) , Portakal, Dilimiz Kuşatma Altında, Masal Ağacı (Serbest Okuma Metni). Eşref Saat, Peri Bacaları, Göç Destanı, Bir Fincan Kahve, Karagöz (Serbest Okuma Metni), Yılkı Atı, Gündüzünü Kaybeden Kuş, Canberra (Serbest Okuma Metni), Haritada Bir Nokta, Kalbim Rumeli'de Kaldı, İmece (Serbest Okuma Metni).

Çalışma adına seçilen bu kitap içerisinde 8 tema 40 metin yer almaktadır. Her tema 5 metin barındırmaktadır. Her temada 1 adet dinleme/izleme metni 1 adet de serbest okuma metni bulunmaktadır. Kitapta yer alan 8 dinleme metni ve 8 şiir çalışmaya dâhil olmadığından incelenmemiştir. Çalışmada hikâye edici, bilgilendirici ve serbest okuma metinleri olmak üzere 24 metnin incelenmesi yapılmıştır. Metin isimleri ve metinlerin temalara dağılımları şöyledir.

1. TEMA ERDEMLER	<ul style="list-style-type: none"> • İYİMSERLİK VE KÖTÜMSERLİK ÜZERİNE • KAŞAĞI • AYAZ'IN DEFİNESİ (SERBEST OKUMA METNİ)
2. TEMA MİLLİ MÜCADELE VE ATATÜRK	<ul style="list-style-type: none"> • BAYRAĞIMIZIN ALTINDA • ATATÜRK VE MÜZİK • KINALI ALİ'NİN MEKTUBU
3. TEMA BİLİM VE TEKNOLOJİ	<ul style="list-style-type: none"> • GÜNDELİK HAYATIMIZDA E-HASTALIKLAR, • SİMİT VE PEYNİR'LE BİLİM İNSANI ÖYKÜLERİ • PARKTAKİ BİLİM • ESKİ ÇAĞLARDAN BERİ DİŞLERİMİZE ÇOK İYİ BAKTIK (SERBEST OKUMA METNİ)
4. TEMA BİREY VE TOPLUM	<ul style="list-style-type: none"> • PORTAKAL • DİLİMİZ KUŞATMA ALTINDA • MASAL AĞACI
5. TEMA ZAMAN VE MEKAN	<ul style="list-style-type: none"> • EŞREF SAAT • PERİ BACALARI
6. TEMA MİLLİ KÜLTÜRÜMÜZ	<ul style="list-style-type: none"> • GÖÇ DESTANI • BİR FİNCAN KAHVE • KARAGÖZ (SERBEST OKUMA METNİ)
7. TEMA DOĞA VE EVREN	<ul style="list-style-type: none"> • YILKI ATI • GÜNDÜZÜNÜ KAYBEDEN KUŞ • CANBERRA (KANBERRA) (SERBEST OKUMA METNİ)
8. TEMA VATANDAŞLIK	<ul style="list-style-type: none"> • HARİTADA BİR NOKTA • KALBİM RUMELİ'DE KALDI • İMECE (SERBEST OKUMA METNİ)

Şekil 4. 2019 yılı 8. sınıf Türkçe kitabındaki incelenen metinlerin isimleri ve temalara dağılımı

İncelenen metinler	Güç	Başarı	Hazcılık	Uyarılım	Öz yönelim	Evrenselcilik	İyilikseverlik	Geleneksellik	Uyma	Güvenlik
İyimserlik ve kötümserlik üzerine									X	
Kaşığı	X		X				X			
Ayaz'ın definesi	XX						X		X	
Bayrağımızın altında		X		X						
Atatürk ve müzik		XX	X		X	X				
Kınalı Ali'nin mektubu	X			X			XX	XX		
Gündelik hayatımızda e-hastalıklar										
Simit ve peynirle bilim insanı öyküleri		XX			XXX					
Parktaki bilim										
Eski çağlardan beri dişlerimize çok iyi baktık					X					
Portakal			X	X			X		X	
Dilimiz kuşatma altında		X								
Masal ağacı			X		X		X			
Eşref saat			X	X	X					
Peri bacaları			XX	X		X				
Göç destanı								XX		
Bir fincan kahve			XX					XX		
Karagöz								XX	X	
Yılkı atı	XX			XX			X			
Gündüzün kaybeden kuş					X					
Canberra		X	X	XX					X	X
Haritada bir nokta			X					X		
Kalbim Rumeli'de kaldı				XX	X	X	X		X	
İmece			X				X	X		
Toplam (f)	6	7	12	11	9	3	9	10	6	1

Tablo 4. Schwartz değerler sınıflandırmasına göre 2019 yılı 8.sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerde değerlerin geçme sıklığı

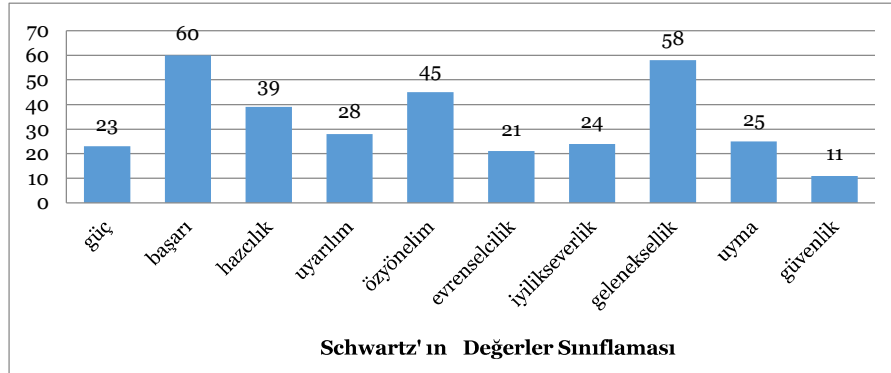
Tablo 4'te görüldüğü gibi 2019 yılı 8.sınıf Türkçe ders kitabında hazcılık değerinin en fazla yer alan değer olduğu, güvenlik değerinin ise en az yer alan değer olduğu görülmektedir.

2019 yılı 8. sınıf Türkçe ders kitabındaki değerlerin yüzdelik dağılımları verilmiştir: Hazcılık değeri %17; uyarılım değeri %15; geleneksellik değeri %14; iyilikseverlik ve öz yönelim değeri %12; başarı değeri %10; güç değeri %8; uyma değeri %7; evrenselcilik değeri %4; güvenlik değeri %1'dir. En fazla hazcılık değerine yer verildiği, en az ise güvenlik değerine yer verildiği görülmektedir.

Schwartz Değerler Listesi	2010 Kitabı	2014 Kitabı	2018 Kitabı	2019 Kitabı
	f	f	f	f
Güç	5	4	8	6
Başarı	22	12	19	7
Hazcılık	7	9	11	12
Uyarılım	4	5	8	11
Öz Yönelim	16	8	12	9
Evrenselcilik	11	4	3	3
İyilikseverlik	6	5	4	9
Geleneksellik	16	15	17	10
Uyma	6	7	6	6
Güvenlik	5	3	2	1
TOPLAM	98	72	90	74

Tablo 5.2010, 2014, 2018, 2019 yılı 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin ilettikleri değerlerin frekansı

Tablo 5'e bakıldığında 2010 yılı 8. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan metinlerdeki değerlerin toplam frekansının 98, 2014 yılı 8. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan metinlerdeki değerlerin toplam frekansının 72, 2018 yılı 8. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan metinlerdeki değerlerin toplam frekansının 90 ve son olarak 2019 yılı 8. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan metinlerdeki değerlerin toplam frekansının 74 olduğu görülmektedir.

Grafik 1. (2010, 2014, 2018, 2019 yılı) 8.sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan değerlerin sayısal durumu

Grafik 1'e bakıldığında incelenen dört kitapta (2010, 2014, 2018,2019 yılı 8.sınıf Türkçe ders kitabı) tespit edilen değerlerin sayısal durumu görülmektedir. Grafiğe bakıldığında incelenen metinlerde en fazla başarı değerine, en az ise güvenlik değerine yer verildiği görülmektedir. İncelenen kitaplarda rastlanan değerler sırasıyla şöyledir: 1. sırada başarı(60); 2. sırada geleneksellik(58); 3. sırada öz yönelim(45); 4. sırada hazcılık(39); 5.sırada uyarılım(28); 6.sırada uyma(25); 7.sırada iyilikseverlik(24); 8. sırada güç(23); 9.sırada evrenselcilik(21) ve son sırada güvenlik(11) değerinin yer aldığı görülmektedir.

Sonuç ve öneriler

Yapılan bu çalışmada elde edilen bulgulardan yola çıkararak yer verilen sonuçlara ve ileriki zamanlarda yapılması planlanan çalışma ve araştırmalara örnek olabilmesi adına görüşler belirtilmiştir.

5.1. Sonuç

Çalışma kapsamında 2010, 2014, 2018, 2019 yıllarında basılan MEB Yayınları 8.sınıf Türkçe ders kitabında bulunan 100 metin Schwartz'ın değerler ölçeğine göre incelenmiştir. İncelenen dört kitapta toplam 334 değer tespit edilmiştir. Schwartz'ın belirlemiş olduğu değerlere göre incelenen ortaokul Türkçe ders kitaplarında tespit edilen değerlerin 1.sırada başarı (f:60), 2.sırada geleneksellik (f:58), 3.sırada öz yönelim (f:45), 4.sırada hazcılık (f:39), 5.sırada uyarılım (f:28),6.sırada uyma (f:25) ,7.sırada iyilikseverlik (f:24), 8. sırada güç (f:23), 9. sırada evrenselcilik (f:21) ve son sırada güvenlik (f:11) değerinin yer aldığı tespit edilmiştir. Metinlerde en fazla başarı değerinin yer aldığı en az ise güvenlik değerinin yer aldığı görülmüştür.

Çalışma kapsamına alınan kitaplardan Schwartz değerlerinin en fazla görüldüğu kitaplar sırasıyla şu şekildedir: 2010 Yılı 8. sınıf Türkçe kitabı (f:98); 2018 Yılı 8. sınıf Türkçe kitabı (f:90); 2019 Yılı 8. sınıf Türkçe kitabı (f:74); 2014 Yılı 8. sınıf Türkçe ders kitabı (f:70). En fazla değer içeren kitap 2010 yılı 8. sınıf Türkçe ders kitabı, en az değer içeren kitap ise 2014 yılı 8. sınıf Türkçe ders kitabı olduğu tespit edilmiştir. İncelenen kitaplar ayrı ayrı değerlendirildiğinde değerlerin öncelik sırasının değiştiği görülmektedir. Değerlerin sıklıkları kitaplar arasında farklılık göstermektedir. 2010 yılı 8. sınıf Türkçe ders kitabında en fazla saptanan değerlerin sırası şu şekildedir: başarı, geleneksellik ve öz yönelim, evrenselcilik, hazcılık iyilikseverlik ve uyma, güç ve güvenlik en son ise uyarılımdır. 2014 yılı 8. sınıf Türkçe ders kitabında en fazla saptanan değerlerin sırası şu şekildedir: geleneksellik, başarı, hazcılık, öz yönelim, uyma, iyilikseverlik ve uyarılım, evrenselcilik ve güç en son güvenlidir. 2018 yılı 8.sınıf Türkçe ders kitabında en fazla saptanan değerlerin sırası şu şekildedir: başarı, geleneksellik, öz yönelim, hazcılık, uyarılım ve güç, uyma, iyilikseverlik, evrenselcilik en son ise güvenlidir. 2019 yılı 8.sınıf Türkçe ders kitabında en fazla saptanan değerlerin sırası şu şekildedir: hazcılık, uyarılım, geleneksellik, öz yönelim ve iyilikseverlik, başarı, güç ve uyma, evrenselcilik ve son sırada güvenlidir.

Güç değerinin en fazla 2018 yılı 8. sınıf Türkçe ders kitabında başarı değerinin en fazla 2010 yılı 8. sınıf Türkçe ders kitabında, hazcılık değerinin en fazla 2019 yılı 8. sınıf Türkçe ders kitabında, uyarılım değerinin en fazla 2019 yılı 8. sınıf Türkçe ders kitabında, öz yönelim değerinin en fazla 2010 yılı 8. sınıf Türkçe ders kitabında, evrenselcilik değerinin en fazla 2010 yılı 8. sınıf Türkçe ders kitabında, iyilikseverlik değerinin en fazla 2019 yılı 8. sınıf Türkçe ders kitabında, geleneksellik değerinin en fazla 2018 yılı 8. sınıf Türkçe ders kitabında, uyma değerinin en fazla 2014 yılı 8. sınıf Türkçe ders kitabında, güvenlik değerinin en fazla 2010 yılı 8. sınıf Türkçe ders kitabında yer aldığı tespit edilmiştir.

2010 yılı 8.sınıf Türkçe ders kitabında toplam 28 metin incelenmiş ve 98 değer bulunmuş, 2014 yılı 8. sınıf Türkçe ders kitabında 25 metin incelenmiş ve 72 değer tespit edilmiş. 2018 yılı 8. sınıf Türkçe ders kitabında 23 metin incelenmiş ve 90 değer tespit edilmiş. 2019 yılı 8. sınıf Türkçe ders kitabında ise 24 metin incelenmiş ve 74 değer ifadesi tespit edilmiştir. Toplam 100 metin incelenmiş olup 334 değer tespit edilmiştir. 97 metinde Schwartz'ın değerlerine yer verildiği görüldürken, üç metinde Schwartz'ın sınıflandırdığı değerlerden herhangi birine yer verilmediği görülmektedir. Bu metinler şunlardır: Petekten Peteğe Telefon Görüşmesi, Parktaki Bilim, Gündelik Hayatımızda E Hastalıklar. Bazı metinler incelenen kitapların birkaçında geçmektedir. Örneğin Martı metni incelenen 2010, 2014,2018 yılı 8.

sınıf Türkçe ders kitabının üçünde de geçmektedir. Aynı şekilde Ergenekon Destanı metni de incelenen üç kitabın içerisinde yer almaktadır. Onuncu Yıl Nutku, Atatürk ve Bilim metinleri hem 2010 yılı kitabında hem de 2014 yılı Türkçe ders kitabında geçmektedir.

8. sınıf Türkçe ders kitaplarına genel olarak bakıldığında değerler eğitiminin hissedilir derecede dikkate alındığı görülmektedir. İncelemesi yapılan 100 metinden 97'sinin değer iletmesi olumlu bir durumdur. Fakat değer dağılımının dengeli olmadığı bazı değerler arasında farkın fazla olduğu görülmektedir. İncelenen metinlerde güvenlik (f:11), evrenselcilik (f:21) ve güç (f:23) değerine çok az yer verilmesi bu değerlerin arka planda kalmasına sebep olmuştur. Başarı (f:60) ve geleneksellik (f:58) değerlerine diğer değerlere oranla fazla yer verilmesi bu iki değer için ön plana çıkmasını sağlamıştır. Dolayısıyla metinlerde değerlerin dengesiz şekilde olması bazı değerlerin ön plan çıkmasına bazı değerlerin arka planda kalmasına sebep olmuştur. Sonuç olarak incelenen bu kitapların sistemli bir şekilde değer iletmediği sonucuna varılmıştır.

Metin türlerine göre değerlere bakıldığında öyküleyici metinlerde değerlere daha fazla yer verildiği görülmektedir. Güç değerinin yer aldığı metinler şunlardır: Kız Kalesi, Gönül Mimarlarımız (Yunus Emre), Ergenekon Destanı (2010), Anadolu'nun Bahtı Açık Kara Treni, Sarı Traktör, Evliya Çelebi, Ergenekon Destanı (2014), Bir Adım Atın, Selimiye Camii, Ergenekon Destanı, Bilge Adamın Yolu, Aliya İzzetbegoviç ve Özgürlük Mücadelesi, Kaşağı, Ayaz'ın Definesi, Kınalı Ali'nin Mektubu, Yılkı Atı. Güç değeri metinlerde, otorite sahibi olmak, bir görev vererek onun yerine getirilmesini sağlamak, liderlik, zorlukların üstesinden gelmek, sosyal güç sahibi olmak, zenginlik, insanlar tarafından benimsenmek şeklinde iletilmiştir.

Başarı değerinin yer aldığı metinler şunlardır: Robinson Crusoe, Onuncu Yıl Nutku (2010), Atatürk ve Bilim, Gazi, İhtiyar Çilingir, Gönül Mimarlarımız (Koca Sinan), Ergenekon Destanı, Basından Teknoloji Haberleri, Hayatta Başarının Yolları, Martı, Bir Başarı Öyküsü, Bir Şey Olmak Çok Şey Olmak, Onuncu Yıl Nutku (2014), Atatürk ve Bilim, Gazi, Karanfiller ve Domates Suyu, Martı, Hellen Keller, Ergenekon Destanı, Martı, Bir Adım Atın. Mikro Minyatür, Selimiye Camii, Bir Baba / Bir Zihniyet, Burada Dur, Ergenekon Destanı, Değirmende Döner Taşım, Emine Teyze'nin Çilek Reçeli, Aliya İzzetbegoviç ve Özgürlük Mücadelesi, Bayrağımızın Altında, Atatürk ve Müzik, Simit ve Peynirle Bilim İnsanı Öyküleri, Dilimiz Kuşatma Altında, Canberra (Kanberra). İncelenen metinlerde en fazla tespit edilen değer başarı değeridir. Başarı değeri; başarı kazanmak, çalışmak, mücadele etmek, yetkin (muktedir) olmak, hırslı olmak, zafer kazanmak, amacına ulaşmak, üstesinden gelmek, bir sonuca ulaşmak şeklinde iletilmiştir. Ergenekon Destanında Göktürkler' in savaşta üstün gelmesi, Emine Teyzenin çaba ve emek vererek başarıya ulaşması, Onuncu Yıl Nutkunda Mustafa Kemal Atatürk' ün yaptığı büyük işler, Simit ve Peynirle Bilim İnsanı Öyküleri metninde Nobel kimya ödülünün sahibi ünlü Profesör Aziz Sancar'ın başarı dolu hayat hikâyesi, Hellen Keller metninde engelli bir kız çocuğunun zorluklar karşısındaki mücadelesi, Koca Sinan metninde Türk mimarlık tarihindeki en büyük mimarlarından olan Mimar Sinan'ın eşsiz güzellikte eserler yapması, başarı değerini etkileyici bir şekilde ileten metinlerdir. Bu tür metinler öğrencilerde olumlu etki yaratır ve onları çalışmaya ve başarmaya teşvik eder. Mustafa Kemal Atatürk, Mimar Sinan, Aziz Sancar, Aliya İzzetbegoviç gibi önemli şahsiyetlerin anlatıldığı bu tür metinler öğrenciler üzerinde olumlu etki yaratır. Öğrenciler metinde geçen kahramanlar ile özdeşim kurmaya yönelirler.

Hazcılık değerinin yer aldığı metinler şunlardır: Kız Kalesi, Türklerde Çiçek Zevki, Ziyaret Günleri, Bilgisayar Yalnızlığı, İki İyi İnsan, Martı (2010), Okuma Serüvenim Nasıl Başladı?, Okumak, Sözlükle Muhabbet, Evliya Çelebi, Martı (2014), Misafirliklerimiz, İmece (2014), Dağın Şiiri, Martı (2018),

Atatürk'e Mektup, Faydalı Bir İş Görmek Zevki, Türkçenin Güzelliği, Mikro Minyatür, Bir Baba /Bir Zihniyet, Emine Teyzenin Çilek Reçeli, Haritada Bir Nokta, Kaşaağı, Atatürk ve Müzik, Portakal, Masal Ağacı, Eşref Saat, Peri Bacaları, Bir Fincan Kahve, Canberra, Haritada Bir Nokta, İmece(2019). Hazcılık değeri metinlerde keyif almak, zevk almak, eğlenmek, hayattan tat almak, kıvanç duymak şeklinde iletilmiştir.

Uyarılım değerinin yer aldığı metinler şunlardır: Onuncu Yıl Nutku(2010), Nevruz ve Birlik, Bilgisayar Yalnızlığı, Bir Varmış Bir Yokmuş Televizyon Bozulmuş, Okuma Serüvenim Nasıl Başladı?, Onuncu Yıl Nutku (2014), Evliya Çelebi, Bir Göl Nasıl Bin Göl Oldu?, Vatan Yahut Silistre, Yirmi Beş Kuruş, Anadolu Davulu, Yunus Emre'nin Mezarları, Emine Teyzenin Çilek Reçeli, Bilge Adamın Yolu, Bayrağımızın Altında, Kınalı Ali'nin Mektubu, Portakal, Eşref Saat, Peri Bacaları, Yılkı Atı, Canberra, Kalbim Rumeli'de Kaldı. Uyarılım değeri metinlerde heyecanlı bir yaşam sürmek, heyecan duymak, cesur olmak, cesaret göstermek, şaşırmak şeklinde iletilmiştir.

Öz yönelim değerinin yer aldığı metinler şunlardır: Gönül Mimarlarımız (Koca Sinan), Mehmet Akif ve Safahat'ı Okumak, Çiğdem Der Ki, Basından Teknoloji Haberleri, Hayatta Başarının Yolları, Martı, Bir Başarı Öyküsü, Bir Şey Olmak Çok Şey Olmak, Okuma Serüvenim Nasıl Başladı?, Empati ile Yaşamak, Martı(2014), Hellen Keller, Zamanı Kazanmak veya Kaybetmek, Benlik Üzerine, Martı (2018), Acele Karar Vermeyin, Yirmi Beş Kuruş, Mikro Minyatür, Selimiye Cami, Bir Baba /Bir Zihniyet, Emine Teyzenin Çilek Reçeli, Bilge Adamın Yolu, Aliya İzzetbegoviç ve Özgürlük Mücadelesi, Atatürk ve Müzik, Simit ve Peynirle Bilim İnsanı Öyküleri, Eskiden Çağlardan Beri Dişlerimize Çok İyi Baktık, Masal Ağacı, Eşref Saat, Gündüzünü Kaybeden Kuş, Kalbim Rumeli'de Kaldı. Öz yönelim değeri metinlerde yaratıcı olmak, bağımsız olmak, özgür olmak, merak duymak, keşfetmek, kendi amaçlarını belirlemek, araştırma ve inceleme isteği duymak, kendine güvenmek şeklinde iletilmiştir.

Evrenselcilik değerinin yer aldığı metinler şunlardır: Atatürk'ten Anılar, İhtiyar Çilingir, Gönül Mimarlarımız (Aşk Elçisi: Yunus Emre), Mehmet Akif ve Safahatı Okumak, Çiğdem Der Ki, Aşinasız, Basından Teknoloji Haberleri, Anadolu'nun Bahtı Açık Kara Treni, İşte Onun Evrenselcilik Anlayışı, Empati ile Yaşamak, Karanfiller ve Domates Suyu, Emine Teyzenin Çilek Reçeli, Aliya İzzetbegoviç ve Özgürlük Mücadelesi, Atatürk ve Müzik, Peri Bacaları, Kalbim Rumeli'de Kaldı." Evrenselcilik değeri metinlerde doğayla bütünlük içinde olma, çevreyi korumak, çevreye zarar vermemek, barış ve huzur içinde yaşamak, hoşgörü içinde kardeşçe yaşamak, erdemli olmak şeklinde iletilmiştir.

İyilikseverlik değerinin yer aldığı metinler şunlardır: Onuncu Yıl Nutku(2010),Gönül Mimarlarımız (Koca Sinan), Mehmet Akif ve Safahatı Okumak, Çiğdem Der Ki, İki İyi İnsan, Bir Başarı Öyküsü, Onuncu Yıl Nutku(2014), Hellen Keller, İmece (2014),Tasmalı Güvercin, Atatürk'e Mektup, Yirmi Beş Kuruş, Emine Teyzenin Çilek Reçeli, Kaşaağı, Ayaz'ın Definesi, Portakal, Kınalı Ali'nin Mektubu, Masal Ağacı, Yılkı Atı, Kalbim Rumeli'de Kaldı, İmece (2019). İyilikseverlik değeri metinlerde yardım etmek, destek olmak, dürüst olmak, sadık olmak, sorumluluk sahibi olmak, yardımsever olmak, paylaşmak şeklinde iletilmiştir.

Geleneksellik değerinin yer aldığı metinler şunlardır: Eski Ankara Evleri, Atatürk' ün Millet Sevgisi, Gönül Mimarlarımız(Yunus Emre), Nevruz ve Birlik, Mehmet Akif ve Safahatı Okumak, Ergenekon Destanı(2010), Aşinasız, Türk Misafirperverliği, Bilgisayar Yalnızlığı, Sözlükle Muhabbet, Atatürk'te Millet Sevgisi, Evliya Çelebi, Orta Oyunu, Yunus Emre, Ergenekon Destanı, Misafirliklerimiz, İmece (2014), Bir Göl Nasıl Bin Göl Oldu?, Türk Evinde Türk Dili, Türk Dilinde Türk Evi, Vatan Yahut Silistre, İstiklal Madalyası, Selimiye Cami, Bir Baba/ Bir Zihniyet, Burada Dur, Ergenekon Destanı (2018),

Anadolu Davulu, Kalbin Sesi, Değirmende Döner Taşım, Yunus Emre'nin Mezarları, Aliya İzzetbegoviç ve Özgürlük Mücadelesi, Kınalı Ali'nin Mektubu, Göç Destanı, Bir Fincan Kahve, Karagöz, Haritada Bir Nokta, İmece (2019). Geleneksellik değeri metinlerde kültüre ait öğeler, geleneklere saygılı olmak, gelenek görenekler, din ve inançla ilgili kavramlar, dindar olmak, alçak gönüllü olmak, büyüklere saygı göstermek, yaşlıları ziyaret, düğün, bayram, kına şeklinde iletilmiştir.

Uyma değerinin yer aldığı metinler şunlardır: Atatürk'ten Anılar, Atatürk'ün Millet Sevgisi(2010), Aşinasız, Bir Varmış Bir Yokmuş Televizyon Bozulmuş, İki İyi İnsan, Martı (2010), Okuma Serüvenim Nasıl Başladı? İşte Onun Evrenselcilik Anlayışı, Atatürk'te Millet Sevgisi(2014),Evliya Çelebi, Empati ile Yaşamak, Martı (2014),Misafirliklerimiz, Martı(2018), Yirmi Beş Kuruş, Bir Baba/Bir Zihniyet, Burada Dur, Yunus Emre'nin Mezarları, Emine Teyzenin Çilek Reçeli, İyimserlik ve Kötümserlik Üzerine, Ayaz'ın Definesi, Portakal, Karagöz, Canberra, Kalbim Rumeli'de Kaldı. Uyma değeri metinlerde kibar olmak, itaatkâr olmak, izin istemek, teşekkür etmek, rica etmek, büyük sözü dinlemek, anne baba ve yaşlılara saygı, kendini denetlemek şeklinde iletilmiştir.

Güvenlik değerine Kız Kalesi, Robinson Crusoe, Ergenekon Destanı(2010), Basından Teknoloji Haberleri, Bilgisayar Yalnızlığı, Ergenekon Destanı(2014), Tasmalı Güvercin, Ergenekon Destanı(2018), Aliya İzzetbegoviç ve Özgürlük Mücadelesi, Göç Destanı, Canberra(Kanberra) metinlerinde yer verildiği tespit edilmiştir. Metinlerde güvenlik değeri toplum düzenini devam ettirmek, ulusun güvenliğini sağlamak, tehlikeler karşısında önlem almak şeklinde iletilmiştir.

Değerler ile metinleri ilişkilendirmek bazı temalarda daha kolay gerçekleşmiştir. Bu sebeple, o temalardaki metinlerde değerlerin daha sık geçtiği görülmektedir. Metinler temaların altında yer aldığından temalarla değer ilişkilendirmesi yapmak gerekir. Ders kitaplarına temaları yansıtacak metinlerin alınması önemlidir. Türkçe ders kitabında da temayı yansıtacak metinlere yer verilmiştir. Her sınıfta Atatürkçülük teması zorunlu temadır. Atatürkçülük temasını güç ve evrenselcilik değeriyle ilişkilendirebiliriz. Atatürk güç ve başarıyı temsil eder. Mustafa Kemal, öğrencilerin başarı ve güç değerinin kazanmasında rol oynayan en önemli şahsiyetlerdendir. Öz yönelim değeriyle birey ve toplum temasını, evrenselcilik değeriyle doğa ve evren temasını, geleneksellik değeriyle millî kültür ve toplum hayatı temasını ilişkilendirebiliriz. Diğer temaların ise barındırdığı değer sayısının birden çok olduğunu ifade etmeliyiz. Değerlerle ilişkilendirilen temalar o değer dışında başka değerleri de barındırmaktadır. Yalnız ilişkilendirilen temalar daha belirgindir (Aytekin, 2015).

Günümüzde hâlen yürürlükte olan Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda değerler ifadesine yer verilmiş fakat fazla detaya girilmemiştir (MEB, 2019). Programda yer alan "Öğretim Programlarının Amaçları" kısmında "millî ve manevi değerleri özümseyip bunları yaşam biçimine dönüştürmüş kişiler yetiştirilmesi" ifadeleri yer almaktadır. Programda değerlerimiz başlığı altında on kök değerden söz edilmiştir. Ayrıca temalardan ve alt temalardan bazılarının değerler ile ilgili olduğu görülmektedir. Hangi sınıf seviyesinde hangi değerlerin ele alınacağı ile ilgili netlik yoktur. Bazı temalar her sınıf seviyesinde işlenmesi mecburidir. Bu temalar şunlardır: erdemler, millî kültürümüz, millî mücadele ve Atatürk. Değerlerin öğrencilere nasıl kazandırılacağı hakkında bir netlik yoktur.

Değerler eğitimi öğrenciye aktarırken sadece Türkçe dersi değil diğer dersler de zorunludur. Türkçe dersi sorumluluğu üstlenen en önemli derslerden biridir. Diğer derslere göre Türkçe içinde yer alan şiir ve metinler olarak ön plana çıkıp değerleri aktarmada önemli rol oynamaktadır. Ortaokulda aynı zamanda en fazla ders saati Türkçe'ye ayrılmıştır. Derslere baktığımızda 5 ve 6 sınıflar için 6 ders tahsil

edilmiş 7 ve 8. sınıflar için ise beş ders tahsil edilmiştir. Böylelikle değerler eğitimini aktarmada Türkçe dersi oldukça önemlidir (apoğlu ve Okur, 2015: 100).

Türkçe dersine uygun olarak metinler seçilirse öğrenciye dilini, kültürünü, tarihini öğrenmek adına önemli bir yol kat edilmiş olacak böylelikle öğrencinin toplumla olan bağı kuvvetlenecek son yıllarda gündem olan kendi kültürüne, değerlerine yabancı bir nesil yetişiyor tezi çürümüş olacaktır. Toplum ayakta tutan yaşatan kültür ile köprü bağlarını koparmamaktır. Bu köprü yıkılması ile geçmişinden kopuk nesiller türeyecek, geleceğe dair hiçbir şey olmayacaktır (Kolaç, 2011).

5.2. Öneriler

Araştırmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda geliştirilen önerilere aşağıda yer verilmiştir:

- Ders kitabına alınacak metinlerin seçimine dikkat edilmesi gerekmektedir. Metinlerde yer alacak değerlerin öğrenci seviyesine uygun, değerler açısından nitelikli ve zengin olmasına özen gösterilmelidir.
- Ders kitaplarına alınacak metinler güncel tutulmalıdır. Türkçe Öğretim Programı'nda yer alan temalara uygun metin seçilmelidir. Değerlerin temalara dağılımları ve değerlerin metinlere dağılımları dengeli olmalıdır.
- Yapılan bu çalışmada MEB Yayınları 8. sınıf Türkçe Ders kitabındaki metinler değerler açısından incelenmiştir. Özel yayınevlerine ve diğer sınıf seviyelerine ait ders kitaplarında bulunan metinler de değerler açısından incelenmelidir.
- Türkçe Dersi Öğretimi Programı'nda değerlerin öğrencilere nasıl ve ne şekilde edindirileceği ile ilgili detaylı bilgi yer almamaktadır. Programda değerlerin öğrencilere nasıl kazandırılacağı açık bir biçimde belirtilmelidir. Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda öğrencilere kazandırılması hedeflenen değgerlere doğrudan yer verilmelidir.

Kaynakça

- Akbaş, O. (2004). *Türk Millî Eğitim sisteminin duyuşsal amaçlarının (değerlerinin) ilköğretim II. kademedeki gerçekleşme derecesinin değerlendirilmesi*. [Yayımlanmamış Doktora Tezi] Gazi Üniversitesi.
- Akbaş, O. (2008). Değer eğitimi akımlarına genel bir bakış. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6(16), 9-27
- Akkaya, N. (2013). Eğitim fakültesi öğrencilerinin değer tercihleri (Deubuca Eğt. Fak. Örneği). *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 69-82.
- Aktaş, ř. ve Gündüz, O. (2013). *Yazılı ve sözlü anlatım* (17. baskı). Akçağ Yayınları.
- Aktepe, V. (2010). *İlköğretim 4. sınıf sosyal bilgiler dersinde "yardımseverlik" değerinin etkinlik temelli öğretimi ve öğrencilerin tutumlarına etkisi*. [Yayımlanmamış Doktora Tezi] Gazi Üniversitesi.
- Akyol, ř. (2010). *İlköğretim 6. Sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan sevgi temasının değerler eğitimi açısından incelenmesi*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi] On Sekiz Mart Üniversitesi.
- Akbaba Altun, S. (2003). Eğitim yönetimi ve değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1(1), 7-18.
- Allport, G. W., Vernon, P. E., ve Lindzey, G. (1960). *Study of values*. Houghton Mifflin.
- Altan, A., Arhan, S., Başar, S., Öztürker, G., Yılmaz, D. (2010). *8.Sınıf Türkçe Ders Kitabı*. Yenigün Maatbaacılık.

- Aral, D. (2008). *Millî Eğitim Bakanlığının hazırladığı 6. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan değerler üzerine bir araştırma*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi] Abant İzzet Baysal Üniversitesi.
- Arhan, S., Başar, S. ve Demirel, T. (2014). *8.Sınıf Türkçe Ders Kitabı*. Millî Eğitim Yayınevi.
- Arslanoğlu, İ.(2005). Türk değerleri üzerine bir değerlendirme küreselleşme karşısında değerlerimiz. *Felsefe Dünyası Dergisi*, 1(41), 64-77.
- Aydın, M. Z. (2010). Okulda değerler eğitimi. *Eğitime Bakış*, 6(18), 16-19.
- Aytekin, M. (2015). *Ortaokul Türkçe ders kitaplarının değer iletimi açısından incelenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi] Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Bacanlı, H. (1999). *Sosyal beceri eğitimi*. Nobel.
- Batur, Z. ve Kaya, M. (2012). Divanü Lügati't Türk'te dil öğretimi bağlamında sözel kültür ürünleri aracılığıyla değer aktarımı. *Turkish Studies*, 7(1), 309-324.
- Belet, Ş. D., ve Deveci, H. (2008). Türkçe ders kitaplarının değerler bakımından incelenmesi. *VII. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Sempozyumu*, (2-4 Mayıs), On Sekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.
- Biçer, S. (2013). *Değerler eğitimi açısından Mehmet Akif Ersoy'a ait "Safahat" adlı eser incelenmesi*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi] Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bulut, M. ve Orhan, S. (2012). Türkçe-edebiyat ders kitaplarının dil ve kültür aktarımındaki rolü ve önemi üzerine bir inceleme. *The Journal Of Academic Social Science Studies*, 5(8), 297-311.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak E., Akgün, Ö., Karadeniz, Ş.ve Demirel, F. (2010). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (6. Baskı). Pegem Akademi Yayıncılık.
- Çalışkan, A. (2016). *İlköğretim 100 temel eser içerisinde yer alan dünya edebiyatına ait eserlerin değerler eğitimi açısından incelenmesi*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi] Necmettin Erbakan Üniversitesi.
- Çapoğlu, E.ve Okur, A. (2015). Ortaokul 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki şiirlerde yer alan değerler. *Sakarya University Journal Of Education*, 5(3), 90-104
- Çeçen, M. A. ve Çiftçi, Ö. (2007). İlköğretim 6. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin tür ve tema açısından incelenmesi. *Millî Eğitim Dergisi*, (173). 39-49.
- Çelik, Ö. (2016). *Disiplinler arası yaklaşımla değer öğretiminde yaratıcı drama yönteminin kullanılması*. [Yayımlanmamış Doktora Tezi] Gazi Üniversitesi.
- Çelikpazu, E. E. ve Aktaş, E. (2011). MEB 6, 7 ve 8. Sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin değer iletimi açısından incelenmesi. *Turkish Studies*, 6(2), 413-424 .
- Demir, M. K. (2006). İlköğretim dördüncü ve beşinci sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler derslerinde eleştirel düşünme düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26(3), 155-170.
- Demirhan İşcan, C. (2007). *İlköğretim düzeyinde değerler eğitiminin etkililiği*. [Yayımlanmamış Doktora Tezi] Hacettepe Üniversitesi.
- Dilci, T. ve Ağlar, C. (2022). Dijitalleşme, kültür ve çizgi film üçgeninde değer üretimi. *II. Uluslararası Dijital Yaşam Kongresi*, 102-115. Gazi Üniversitesi.
- Dilci, T. ve Ağlar, C. (2022). *Dijitist dünyada değer sizsiniz*. Sen Yayınları.
- Dilek, A. (2017). Feridun Oral'ın resimli hikâye kitaplarındaki değerlerin incelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 15(33), 61-86.
- Doğan, B. ve Gülüşen, A.(2011). Türkçe ders kitaplarındaki (6–8) metinlerin değerler bakımından incelenmesi. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(2), 75–102.
- Doğan, Z. B. (2017). *Seyrânînin şiirlerinin değerler eğitimi açısından ortaokul Türkçe ders kitaplarına alınabilirliği bakımından incelenmesi*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi], Fırat Üniversitesi.

- Doğaner, M. (2021). *Halit Ziya Uşaklıgil'in romanlarında değerler eğitimi*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi], Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Durhat, G., & Ökten, C. (2020). Kök değerlerin ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki erdemler temasıyla ilişkisi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 8(3), 675-693.
- Emer, A. M. (2014). *Safahat'ta Değerler Eğitimi Unsurları*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi] Yıldırım Beyazıt Üniversitesi.
- Eselioğlu, H., Set, S. ve Yücel, A. (2019). *8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı*. Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Fichter, J.H. (2012). *Sosyoloji nedir?* (Çev. N. Çelebi). Anı Yayıncılık.
- Güngör, E. (1993). *Değerler Psikolojisi: Ahlak Psikolojisi, Ahlaki Değerler ve Ahlaki Gelişme*. Türk Akademisyenler Birliği Vakfı Yayınları.
- İdi Tulumcu F. ve Tulumcu F. M. (2015). İlköğretim ikinci kademe Türkçe dersi programlarında yer alan değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 13(29), 535 – 560.
- Kahya, A. (2018). *Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklerin değerler eğitimi bakımından incelenmesi*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi] Uşak Üniversitesi.
- Karasar, N. (2020). *Bilimsel araştırma yöntemi: kavramlar-ilkeler-teknikler*. Nobel.
- Karatay, H. (2011). Karakter eğitiminde edebi eserlerin kullanımı. *Turkish Studies*, 6(1),1439-1454.
- Kardaş, M. N. ve Cemal, S. (2017). Değerler eğitimi ve Türkçe öğretiminde değer eğitimi üzerine yapılan araştırmalara ilişkin kaynakça denemesi. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(16), 383-412.
- Kavcar, C., Oğuzkan, F., & Sever, S. (1995). *Türkçe ve sınıf öğretmenleri için Türkçe öğretimi*. Ankara: Engin Yayınevi.
- Kaygana, M., Yapıcı, Ş., ve Aytan, T. (2013). Türkçe ders kitaplarında değer eğitimi. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 6(7), 657–669.
- Keskin, Y. (2016). Değerler hakkında genel bilgiler. Köylü, M.(Ed.), *Teoriden pratiğe değerler eğitimi* içinde. Nobel.
- Kolaç, E. (2011). Türkçe Derslerinde (1-5; 6-8) Yunus Emre'nin Öğretileri Yoluyla Değerler Eğitimi. *X. Uluslararası Yunus Emre Sevgi Şöleni* (6-8 Mayıs 2010) Eskişehir, Türkiye.
- Kuşdil, M. E. ve Kağıtçıbaşı, Ç. (2000). Türk öğretmenlerinin değer yönelimleri ve Schwartz değer kuramı. *Türk Psikoloji Dergisi*, 15(45). 59–76.
- Küçüköğlü, A., Albayrak, F., Serin, N.(2020). Değerler eğitimi bağlamında Türkçe dersi: program ve ders kitaplarının karşılaştırmalı incelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 8(4), 1499-1518.
- Külünkoğlu, T. (2010). *İlköğretim birinci kademe Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin iletildiği değerler açısından incelenmesi*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi] Atatürk Üniversitesi.
- Kohlberg, L. ve Hersh, RH (1977). *Ahlaki gelişim: Teorinin gözden geçirilmesi*. Teoriden pratiğe, 16 (2), 53-59.
- Leming, JS (1997). Karakter eğitimi nereye gider? *Eğitim programlarında hedefler, pedagoji ve araştırma*. *Eğitim Dergisi*, 179 (2), 11-34.
- Melanhoğlu, D. (2008). Kültür aktarımı açısından Türkçe öğretim programları. *Eğitim ve Bilim*, 33(150), 64-73.
- Mete, G., Karaaslan, M., Kaya, Y., Ozan, Ş., Özdemir, D. (2018). *8.Sınıf Türkçe ders kitabı*. Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Millî Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2005). *Türkçe dersi (6,7,8. sınıflar) öğretim programı*. Millî Eğitim Basımevi.
- Millî Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2006). *Türkçe dersi (6,7,8. sınıflar) öğretim programı*. Millî Eğitim Basımevi.

- Millî Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2015). *Türkçe dersi (1-8. sınıflar) öğretim programı*. Millî Eğitim Basımevi.
- Millî Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2018). *Türkçe dersi öğretim programı (İlkokul ve ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflar)*. Millî Eğitim Basımevi.
- Millî Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2019). *Türkçe dersi öğretim programı (İlkokul ve ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflar)*. Millî Eğitim Basımevi.
- Naylor, D. T., & Diem, R. A. (1987). *Elementary and middle school social studies*. (No Title).
- Okuyan Yazıcı, H. (2012). İlköğretim Türkçe ders kitaplarında bir kültür aktarımı aracı olarak kalıp sözlerin kullanımı üzerine bir inceleme. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 16(2), 31-46.
- Öz, F. (2003). *Uygulamalı Türkçe öğretimi* (2. Baskı). Anı Yayıncılık.
- Özbay, M. (2013). *Türkçe özel öğretim yöntemleri* (6. baskı). Öncü Kitap.
- Özensel, E. (2003). Sosyolojik bir olgu olarak değer. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1(3), 217-239.
- Özkul, A.S (2007). *Yaşam ve çalışma değerlerini etkileyen faktörler SDÜ öğrencileri üzerine bir araştırma*. [Yayımlanmamış Doktora Tezi] Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Sadıkoglu, A. (2017). *Zeka ve akıl oyunları dersinin değerler eğitimindeki rolünün öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi], İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi.
- Sarı, T. (2019). *Ortaokul 7. sınıf Türkçe dersinde uygulanan storyline yönteminin başarıya ve tutuma etkisi*. [Yayımlanmamış Doktora Tezi] Yıldız Teknik Üniversitesi.
- Sagiv, L. ve Schwartz, S. H. (2000). Value priorities and subjective well-being: direct relations and congruity effects. *European Journal Of Social Psychology*, 30, 177- 198.
- Sallabaş, M. E. (2012). Ömer Seyfettin hikâyelerinin Türkçe öğretiminde değer aktarımı bakımından incelenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 59-68.
- Sarıçam, İ. (2022). *Nazlı Eray'ın çocuk kitaplarında değerler eğitimi ve eserlerin Türkçe söz varlığı açısından incelenmesi*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi] Dumlupınar Üniversitesi.
- Schwartz, SH (1992). *Değerlerin içeriği ve yapısındaki evrenseller: 20 ülkede teorik gelişmeler ve ampirik testler*. Advances in deneysel sosyal psikolojide (Cilt 25, s. 1-65). Akademik Basın.
- Schwartz, SH (2005). Schwartz değer araştırması. *Kültürlerarası Psikoloji Dergisi*.
- Superka, D. P. (1976). *Values Education Sourcebook: Conceptual Approaches, Materials Analyses and an Annotated Bibliography*.
- Susar Kırmızı, F. (2014). 4. sınıf Türkçe ders kitabı metinlerinde yer alan değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 12(27), 217-259.
- Şahin, T. (2013). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının değerler eğitimi öz yeterliliklerinin incelenmesi*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi] Marmara Üniversitesi.
- Şen, Ü. (2007). *Millî Eğitim bakanlığının 2005 yılında tavsiye ettiği 100 temel eser yoluyla Türkçe eğitiminde değerler öğretimi üzerine bir araştırma*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi] Gazi Üniversitesi.
- Şen, Ü. (2008). Altıncı sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin iletmiş olduğu değerler açısından incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1(5), 763-779.
- Şentürk, L. ve Aktaş, E. (2015). Türkiye'de ve Romanya'da okutulan ana dili Türkçe ders kitaplarının değer iletimi açısından karşılaştırılması. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 13(29), 215-243.
- Topbaş, G. (2019). *6. sınıf Türkçe ders kitabının değerler açısından incelenmesi*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi] Kocatepe Üniversitesi.

- Türkben, T. (2019). Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin ilettiği değerler açısından incelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 7(3), 508-526.
- Ulusoy, K. ve Dilmaç, B. (2018). *Değerler eğitimi* (5.Baskı). Pegem Akademi.
- Welton, A. D., & Mallan, J. T. (1999). *Children and their world. strategies for teaching*. Social Studies Boston: Houghton Mifflin.
- Yaman, E. (2012). *Değerler Eğitimi* (2. Baskı). Akçağ.
- Yaman, H., Taflan, S. ve olak, S. (2009). İlköğretim ikinci kademe Türkçe ders kitaplarında yer alan değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 7(18), 107-120.
- Yazıcı, K. (2006). Değerler eğitimine genel bir bakış. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 19, 499-522.
- Yıldırım, A. ve şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (9. Baskı). Seçkin Yayıncılık.
- Yıldız, M. (2013). İlköğretim 3, 4 ve 5. Sınıf ğrencilerinin okuma motivasyonlarının incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 38(168), 260-271.